

**BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
URED ZA REVIZIJU INSTITUCIJA U FBIH
SARAJEVO**

Ložionička 3, 71000 Sarajevo, Tel: + 387 (0)33 723 550, Fax: 716 400, www. vrifbih.ba, e-mail: urrevfed@bih.net.ba, vrifbih@vrifbih.ba

**IZVJEŠTAJ O REVIZIJI FINANSIJSKIH IZVJEŠTAJA
JAVNOG PREDUZEĆA “B&H AIRLINES” D.O.O.
SARAJEVO
ZA 2009.GODINU**

Broj: 06-4/10

Sarajevo, juni 2010. godine

UPRAVI JAVNOG PREDUZEĆA „B&H AIRLINES“ D.O.O. SARAJEVO

NEZAVISNO REVIZORSKO MIŠLJENJE

Predmet revizije

Izvršili smo reviziju bilansa stanja Javnog preduzeća „B&H Airlines“ d.o.o. Sarajevo (u daljem tekstu – Društvo) sa stanjem na dan 31.12.2009. godine i pripadajućih bilansa uspjeha, izvještaja o promjenama na kapitalu i izvještaja o novčanim tokovima za godinu koja je završila na taj dan, te reviziju usklađenosti poslovanja sa propisima i pregleda značajnih računovodstvenih politika i drugih napomena uz finansijske izvještaje.

Odgovornost rukovodstva za finansijske izvještaje

Rukovodstvo je odgovorno za izradu i objektivnu prezentaciju ovih finansijskih izvještaja u skladu sa Međunarodnim standardima finansijskog izvještavanja. Ova odgovornost obuhvata: uvođenje, primjenu i održavanje internih kontrola koje su važne za pripremu i objektivnu prezentaciju finansijskih izvještaja koji ne sadrže materijalno značajne pogrešne iskaze nastale usljed korupcije, prevare ili greške, odabir i primjenu odgovarajućih računovodstvenih politika i računovodstvene procjene koje su razumne u datim okolnostima. Rukovodstvo je takođe odgovorno za usklađenost poslovanja preduzeća sa važećim zakonskim i drugim relevantnim propisima.

Odgovornost revizora

Naša je odgovornost da izrazimo mišljenje o finansijskim izvještajima na osnovu obavljene revizije. Reviziju smo izvršili u skladu sa Zakonom o reviziji institucija u Federaciji BiH („Sl. novine Federacije BiH“ br: 22/06), INTOSAI revizijskim standardima i Međunarodnim standardima revizije. Ovi standardi nalažu da postupamo u skladu sa etičkim zahtjevima i da reviziju planiramo i izvršimo na način koji omogućava da se, u razumnoj mjeri, uvjerimo da finansijski izvještaji ne sadrže materijalno značajne pogrešne iskaze, te da je poslovanje usklađeno sa važećim zakonskim i drugim relevantnim propisima.

Revizija uključuje provođenje postupaka u cilju pribavljanja revizorskih dokaza o usklađenosti poslovanja i iznosima koji su objavljeni u finansijskim izvještajima. Izbor postupaka zasnovan je na revizorskom prosuđivanju, uključujući procjenu rizika materijalno značajnih pogrešnih iskaza u finansijskim izvještajima, nastalim usljed korupcije, prevare ili greške. Prilikom procjene rizika, revizor razmatra interne kontrole koje su važne za pripremu i fer prezentaciju finansijskih izvještaja, u cilju osmišljavanja revizorskih postupaka koji su odgovarajući u datim okolnostima, ali ne u cilju izražavanja odvojenog mišljenja o efektivnosti internih kontrola. Revizija takođe uključuje ocjenu primijenjenih računovodstvenih politika i značajnih procjena izvršenih od strane rukovodstva, kao i ocjenu opšte prezentacije finansijskih izvještaja. Smatramo da su pribavljeni revizorski dokazi dovoljni i odgovarajući i da obezbjeđuju osnovu za naše revizorsko mišljenje.

Kvalifikacija:

- 1. Uprava nije usvojila, implementirala i nadzirala kontrolne postupke vezane za značajnije procese poslovanja. Nisu donesani novi, niti su ažurirani interni akti ranijeg preduzeća koji se djelimično koriste. Veći dio akata je iz ranijeg perioda i isti su zbog izmijenjene zakonske regulative i uslova privređivanja u značajnom dijelu neusaglašeni. Posljedice toga je da su odobravane transakcije iskazane u finansijskim izvještajima bez utvrđenih pravila, što se u najvećem dijelu odnosi na primanja uposlenih i akontacije. Obračun plaća vrši se na osnovu pojedinačnih ugovora o radu u kojima su ugovoreni fiksni iznosi čiju usklađenost nije moguće provjeriti i uporediti sa internim aktima, radi čega mi nismo ni mogli potvrditi njihovu pravilnost. Izvršene su isplate putem blagajne stranim fizičkim licima angažovanim ispred**

strateškog partnera, u iznosu od 165.795 KM, bez dokumentacije, o čemu je šire obrazloženo u tački 4.3., 4.6. i 4.11. Izvještaja.

2. Avans u iznosu od 3.917.792 KM nije realno iskazan, obzirom da je od momenta njegovog priznavanja proteklo više od pet godina, a Uprava u međuvremenu nije poduzimala aktivnosti na njegovom usaglašavanju, niti je vršila procjenu pritanja buduće ekonomske koristi od istog, što je šire pojašnjeno u tački 4.5. Izvještaja.
3. Isplaćene akontacije stranim fizičkim licima i uposlenicima u iznosu od 316.012 KM, nepravilno su iskazane, obzirom da iste u biti predstavljaju troškove obračunskog perioda, radi čega su za isti iznos, uvećan za pripadajuće poreze i doprinose, podcijenjeni rashodi i gubitak perioda, o čemu je šire pojašnjeno u tački 4.6. Izvještaja.
4. Naplaćena naknada za razvoj i unapređenje avio prometa u Federaciji BiH u iznosu od 858.000 KM, utvrđena Odlukom Vlade Federacije BiH iz 2005. godine, nije uplaćena na propisani podračun Budžeta Federacije BiH, o čemu je obrazloženo u tački 4.8. Izvještaja.

Mišljenje

Po našem mišljenju, zbog efekata koje na finansijske izvještaje imaju stavke navedene u prethodnom pasusu, finansijski izvještaji ne prikazuju istinito i objektivno, po svim bitnim pitanjima, finansijski položaj Javnog preduzeća „B&H Airlines“ d.o.o. Sarajevo na dan 31.12.2009. godine, rezultate poslovanja i novčani tok za godinu koja je završila na taj dan, u skladu sa Međunarodnim standardima finansijskog izvještavanja.

Finansijsko poslovanje Javnog preduzeća „B&H Airlines“ d.o.o. Sarajevo u toku 2009. godine za naprijed navedene kvalifikacije nije bilo usklađeno u svim materijalno značajnim aspektima sa važećom zakonskom regulativom.

Sarajevo, 02.06.2010. godine

Zamjenik generalnog revizora

Branko Kolobarić, dipl. oec.

Generalni revizor

Dr. sc. Ibrahim Okanović, dipl. oec.

SADRŽAJ

BILANS STANJA NA DAN 31.12.2009. GODINE	1
BILANS USPJEHA.....	2
ZA PERIOD 01.01. – 31.12.2009. GODINE.....	2
IZVJEŠTAJ O NOVČANIM TOKOVIMA ZA 2009. GODINU,.....	3
ZAKLJUČNO SA 31.12.2009. GODINE	3
IZVJEŠTAJ O PROMJENAMA U KAPITALU	4
ZA PERIOD KOJI ZAVRŠAVA NA DAN 31.12.2009. GODINE	4
1. UVOD	5
2. PREDMET, CILJ I OBIM REVIZIJE.....	5
3. REZIME DATIH PREPORUKA.....	6
4. NALAZ I PREPORUKE	7
4.1 Prethodno iskustvo sa klijentom i ostale kontrole nadležnih organa	7
4.2 Dokapitalizacija	7
4.3 Sistem internih kontrola	8
4.4 Planiranje i izvještavanje	9
4.5 Stalna sredstva	10
4.6 Potraživanja	13
4.7 Novac i novčani ekvivalenti	15
4.8 Obaveze.....	16
4.9 Kapital	18
4.10 Prihodi	19
4.11 Rashodi	20
4.12 Finansijski rezultat	24
4.13 Sudski sporovi	24
4.14 Nabavke	24
5. KOMENTAR	25

B I L A N S S T A N J A na dan 31.12.2009. godine

Pozicija	Neto iznos	
	Tekuće godine	Prethodne godine
UPISANI A NEUPLAĆENI KAPITAL	-	9.198.904
STALNA SREDSTVA	36.249.872	35.291.601
Stalna nematerijalna sredstva	184.288	236.468
Računarski programi – software	184.288	236.468
Nekretnine, postrojenja i oprema	35.974.259	34.975.840
Zemljišta	691.000	691.000
Građevinski objekti	2.172.288	2.206.498
Postrojenja, oprema i transportna sredstva	29.185.610	28.093.855
Nekretnine, postrojenja i oprema u pripremi	7.569	-
Avansi za nekretnine, postrojenja i opremu	3.917.792	3.984.487
Dugoročna finansijska ulaganja i zajmovi	84.750	79.293
Dugoročna razgraničenja	6.575	-
TEKUĆA SREDSTVA	8.708.186	10.391.870
Zalihe	852.024	679.623
Potraživanje od prodaje	1.077.505	2.208.552
Druga kratkoročna potraživanja	776.594	689.579
Novac i novčani ekvivalenti	5.442.026	6.412.233
Aktivna vremenska razgraničenja	560.037	401.883
UKUPNA AKTIVA	44.958.058	54.882.375
KAPITAL	5.425.844	17.730.833
Upisani osnovni kapital	18.773.273	18.773.273
Revalorizacijske i prenesene rezerve	550.488	550.488
Ostale rezerve	580.246	580.246
Akumulirani (preneseni) gubitak	(14.478.163)	(2.173.174)
OBAVEZE	39.532.214	37.151.542
Dugoročne obaveze	22.813.932	29.449.516
Kratkoročne obaveze	16.718.282	7.702.026
UKUPNA PASIVA	44.958.058	54.882.375

Uprava je pripremila finansijske izvještaje i odobrila njihovo izdavanje. Nadzorni Odbor je na sjednici održanoj 19.03.2010. godine donio Odluku o usvajanju finansijskih izvještaja i podnio ih Skupštini Društva na usvajanje.

BILANS USPJEHA
za period 01.01. – 31.12.2009. godine

Pozicija	Tekuća godina	Prethodna godina
Prihod od prodaje	18.843.098	14.466.728
Troškovi za prodano	34.817.710	23.336.567
Bruto dobit	-	-
Bruto gubitak	15.974.612	8.869.839
Troškovi distribucije	-	-
Troškovi uprave i administracije	-	-
Drugi operativni rashodi	-	-
Dobit od operativnih aktivnosti	-	-
Gubitak od operativnih aktivnosti	15.974.612	8.869.839
Drugi finansijski prihodi	2.532.387	2.511.699
Rashodi po osnovu kamata	1.907.486	2.002.180
Drugi finansijski rashodi	2.010.795	2.895.016
Dobit od finansijske aktivnosti	-	-
Gubitak od finansijske aktivnosti	1.385.894	2.385.497
Dobici od prodaje imovine	9.037	-
Ostali prihodi	5.809.560	9.621.940
Gubici od umanjenja vrijednosti stalne imovine	1.891	2.674
Ostali rashodi	761.189	412.157
Dobit od ostalih aktivnosti	5.055.517	9.207.109
Dobit prije poreza	-	-
Gubitak prije poreza	12.304.989	2.048.227
Porez na dobit	-	-
Neto dobit perioda	-	-
Gubitak perioda	12.304.989	2.048.227

Uprava je pripremila finansijske izvještaje i odobrila njihovo izdavanje. Nadzorni Odbor je na sjednici održanoj 19.03.2010. godine donio Odluku o usvajanju finansijskih izvještaja i podnio ih Skupštini Društva na usvajanje.

**IZVJEŠTAJ O NOVČANIM TOKOVIMA za 2009. godinu,
zaključno sa 31.12.2009. godine**

(INDIREKTNA METODA)

O p i s	Oznaka	IZNOS Tekuća godina	IZNOS Prethodna godina
Gotovinski tok iz poslovnih aktivnosti			
1 Neto dobit (gubitak)		(12.304.989)	(2.048.227)
Usklađivanje za:			
2 Amortizacija/vrijednost usklađivanja nematerijalnih sredstava	+	55.980	29.564
3 Gubici (dobici) od otuđenja nematerijalnih sredstava	+(-)	-	-
4 Amortizacija/vrijednost usklađivanja materijalnih sredstava	+	1.702.887	1.619.315
5 Rashodi (dobici) od otuđenja materijalnih sredstava	+(-)	1.891	-
6 Usklađivanje po osnovu finansijskih stalnih sredstava	+(-)	-	-
7 Nerealiz.rash.(prihodi) kod razm.valuta na trž. (kursne razlike)	+(-)	-	-
8 Ostala uskl. za neg.stavke i tok.koji se odnose na ulag.i fin.akt.	+(-)	7.438.145	(10.764.772)
9 Svega 2 do 8		9.198.903	(9.115.893)
10 Smanjenje (povećanje) zaliha	+(-)	(172.401)	(137.930)
11 Smanjenje (povećanje) potraživanja od prodaje	+(-)	1.131.047	841.431
12 Smanjenje (povećanje) drugih potraživanja	+(-)	(87.015)	(210.003)
13 Smanjenje (povećanje) aktivnih vremenskih razgraničenja	+(-)	(158.153)	128
14 Povećanje (smanjenje) obaveza prema dobavljačima	+(-)	4.178.810	1.754.124
15 Povećanje (smanjenje) ostalih obaveza	+(-)	1.162.628	(1.382.948)
16 Povećanje (smanjenje) pasivnih vremenskih razgraničenja	+(-)	323.218	70.937
17 Svega 10 do 16		6.378.134	935.739
18 A. Neto gotovinski tok od poslovnih aktivnosti (1+9+17)		3.272.048	(10.228.381)
Novčani tok od ulagačkih aktivnosti			
19 Nabavka (prodaja) stalnih nematerijalnih sredstava	- (+)	(52.180)	3.621.871
20 Nabavka (prodaja) stalnih materijalnih sredstava	- (+)	1.010.451	(3.016.353)
21 Sticanje (otuđenje) udjela u zavisnim društvima	- (+)	-	2.000
22 Sticanje (otuđenje) udjela u pridruženim pravnim licima	- (+)	-	-
23 Dati zajmovi (povrat zajmova) pravnim licima u grupi	- (+)	-	-
24 Dati zajmovi (povrat zajmova) dr. povezanim pravnim licima	- (+)	-	-
25 Sticanje (otuđenje) drugih ulaganja	- (+)	-	-
26 Dati zajmovi (povrat zajmova) drugim pravnim licima	- (+)	-	-
27 Ostali tokovi od ulagačkih aktivnosti	- (+)	-	(83.010)
28 B. Neto gotovinski tok od ulagačkih aktivnosti (19 do 27)		(958.271)	524.508
Novčani tok od finansijskih aktivnosti			
29 Primici od izdavanja dionica i ost.oblika form.i poveć kapitala	+	-	9.779.150
30 Otkup (iskup) dionica i ostalih oblika kapitala	-	-	-
31 Nabavka (prodaja) vlastitih dionica	- (+)	-	-
32 Primljena (pozajmljena) sredstva	+ (-)	(3.283.984)	(2.073.486)
33 Povrat pozajmljenih sredstava	(-)	-	-
34 Plaćanje dividendi	(-)	-	-
35 Ostali troškovi od finansijskih aktivnosti	- (+)	-	-
36 C. Neto gotovinski tok od finansijskih aktivn. (29 do 35)		(3.283.984)	7.705.664
37 Neto povećanje (smanjenje) gotov. na rač.i blagajni (A+B+C)		(970.207)	(1.998.209)
38 Početno stanje gotovine na računu i blagajni		6.412.233	8.410.442
39 Konačno stanje gotovine na računu i u blagajni		5.442.026	6.412.233
40 Neto povećanje (smanjenje) gotov. na rač.i blagajni (39-38)		(970.207)	(1.998.209)

Uprava je pripremila finansijske izvještaje i odobrila njihovo izdavanje. Nadzorni Odbor je na sjednici održanoj 19.03.2010. godine donio Odluku o usvajanju finansijskih izvještaja i podnio ih Skupštini Društva na usvajanje.

**IZVJEŠTAJ O PROMJENAMA U KAPITALU
za period koji završava na dan 31.12.2009. godine**

Vrste promjene u kapitalu	Upisani vlasnički kapital	Revaloriz. rezerve	Ostale rezerve	Akumulir. neras.dobit/ nepokr.gub.	UKUPNO
Stanje na dan 31.12.2007. godine	9.574.369	550.488	-	(124.947)	9.999.910
Učinci promj. u račun. politikama	-	-	-	-	-
Učinci ispravke grešaka	-	-	-	-	-
Ponovno iskazano stanje na dan 31.12.2007. godine, odnosno, 01.01.2008. godine	9.574.369	550.488	-	(124.947)	9.999.910
Učinci reval.materij.i nem.sreds.	-	-	-	-	-
Učinci revalor.dugor.finans.plas.	-	-	580.246	-	580.246
Kursne razlike nastale tr.u str.v.	-	-	-	-	-
Ostali dobiti (gubici) perioda	-	-	-	-	-
Neto dobit (gubitak) perioda	-	-	-	(2.048.227)	-
Objavljene divid.i drugi oblici raspodjele dobiti i pokr.gubitka	-	-	-	-	-
Emisija dion.kapitala i dr.oblici	9.198.904	-	-	-	9.198.904
Stanje na dan 31.12.2008. godine	18.773.273	550.488	580.246	(2.173.174)	17.730.833
Učinci promj. u račun. politikama	-	-	-	-	-
Učinci ispravke grešaka	-	-	-	-	-
Ponovno iskazano stanje na dan 31.12.2008. godine, odnosno, 01.01.2009. godine	18.773.273	550.488	580.246	(2.173.174)	17.730.833
Učinci reval.materij.i nem.sreds.	-	-	-	-	-
Učinci revalor.dugor.finan.plasm.	-	-	-	-	-
Kursne razlike nastale tr.u str.v.	-	-	-	-	-
Ostali dobiti (gubici) perioda koji nisu iskazani u bilansu uspjeha	-	-	-	-	-
Neto dobit (gubitak) perioda	-	-	-	(12.304.989)	(12.304.989)
Objavljene divid.i drugi oblici raspodjele dobiti i pokr.gubitka	-	-	-	-	-
Emisija dionič.kapitala i dr.oblici	-	-	-	-	-
Stanje na dan 31.12.2009. godine	18.773.273	550.488	580.246	(14.478.163)	5.425.844

Uprava je pripremila finansijske izvještaje i odobrila njihovo izdavanje. Nadzorni Odbor je na sjednici održanoj 19.03.2010. godine donio Odluku o usvajanju finansijskih izvještaja i podnio ih Skupštini Društva na usvajanje.

IZVJEŠTAJ O REVIZIJI FINANSIJSKIH IZVJEŠTAJA JAVNOG PREDUZEĆA „B&H AIRLINES“ D.O.O. SARAJEVO ZA 2009. GODINU

1. UVOD

Javno preduzeće „B&H Airlines“ d.o.o. Sarajevo osnovano je radi obavljanja usluga zračnog prometa i pravni je sljednik JP „Air Bosna“ p.o. Sarajevo. Preduzeće je preregistrovano Rješenjem Općinskog suda u Sarajevu, broj: UF/I-673/05, od 11.10.2006. godine i organizovano kao privredno društvo sa ograničenom odgovornošću.

U 2008. godini izvršena je dokapitalizacija, na osnovu koje je povećan osnivački kapital i broj osnivača. Osnivači preduzeća su Federacija BiH, Energoinvest d.d. Sarajevo i Turk Hava Yollari Anonim Ortakligi, Istanbul, Turska. Ova promjena upisana je kod nadležnog Općinskog suda u Sarajevu, Rješenjem broj: 065-0-Reg-09-000494, od 20.03.2009. godine.

Skraćeni naziv subjekta upisa je JP „B&H Airlines“ d.o.o. Sarajevo (u daljem tekstu – Društvo).

Ovlaštenja vlasnika državnog kapitala vrši Federalno ministarstvo prometa i komunikacija (u daljem tekstu – resorno ministarstvo).

Društvo ima vlasničke udjele u slijedećim društvima:

- Avio tours d.o.o. Sarajevo, sa vlasničkim udjelom od 50 %, društvo za avio usluge i turizam i
- Amadeus Bosna d.o.o. Sarajevo, sa vlasničkim udjelom od 95 %, čija je djelatnost distribucija globalnog rezervacionog sistema Amadeus, prodaja avio karata i školovanje kadrova.

Osnovni oblici unutrašnje organizacije su sektori i poslovne jedinice – predstavništva i agencije. U Društvu su organizovani su slijedeći sektori:

- Prometni sektor,
- Komercijalni sektor,
- Administrativni sektor, kao i predstavništvo u Istanbulu i tri agencije za prodaju karta, u Mostaru i dvije u Sarajevu.

Sjedište Društva je u Sarajevu, u ulici Kurta Schorka 36.

Prema podacima nadležne službe, na dan 31.12.2009. godine, bilo je zaposleno 111 uposlenika.

Na datum bilansa Društvo je dalo izjavu da su finansijski izvještaji sačinjeni u skladu sa Zakonom o računovodstvu i reviziji u Federaciji BiH i Međunarodnim standardima finansijskog izvještavanja (MSFI) i Međunarodnim računovodstvenim standardima (MRS).

2. PREDMET, CILJ I OBIM REVIZIJE

Predmet revizije su finansijski izvještaji i usklađenost poslovanja Društva sa važećim zakonskim i drugim relevantnim propisima.

Cilj naše revizije je da na osnovu provedene revizije izrazimo mišljenje da li su finansijski izvještaji pripremljeni u svakom značajnom pogledu u skladu sa važećom zakonskom regulativom i primjenjivim okvirom finansijskog izvještavanja. Revizija uključuje i procijenu da li Uprava i rukovodioci primjenjuju zakone i ostale važeće propise i akte, koriste li sredstva za odgovarajuće namjene u okviru propisanih i datih ovlaštenja, ocjenu finansijskog upravljanja, funkciju interne revizije i sistem internih kontrola uspostavljenih u svrhu zaštite imovine, kao i sposobnost da otkrivaju i spriječavaju značajno pogrešna prikazivanja u finansijskim izvještajima.

Zbog ograničenja vremena i resursa, revizijom nismo obuhvatili cjelokupno područje poslovanja, niti smo ispitivali sve transakcije. Sistemom uzorka ispitivali smo procese koji se odnose na obavljanje zakonom utvrđene djelatnosti, zakonsku i usklađenost sa općeprihvaćenim računovodstvenim načelima, planiranje

poslovnih aktivnosti i sa njima povezane račune vezane za sredstva, obaveze i kapital, prihode i rashode, uključujući značajnije troškove poslovanja.

Obzirom da je revizija obavljena na bazi uzorka i da postoje inherentna ograničenja u računovodstvenom sistemu i sistemu internih kontrola, postoji mogućnost da pojedine materijalno značajne greške nisu otkrivene.

Revizija je uključila i davanje preporuka za dalji rad za područja koja smo smatrali bitnim, a vezana su za finansijsko izvještavanje.

3. REZIME DATIH PREPORUKA

Izvršenom revizijom finansijskih izvještaja za 2009. godinu, konstatovali smo određene propuste i nepravilnosti. U cilju otklanjanja istih, dali smo slijedeće preporuke:

- *donijeti nove ili unaprijediti postojeće interne akte usaglašene sa važećim zakonskim propisima i Statutom. Iste implementirati i nadzirati u procesu poslovanja;*
- *usaglasiti knjigovodstveno evidentiranje poslovnih događaja shodno važećem kontom planu;*
- *u potpunosti postupati prema preporukama Odjela za internu reviziju;*
- *planiranje poslovanja usaglasiti sa članom 22, 23 i 24. Zakona o javnim preduzećima u Federaciji BiH, kojima je propisana izrada i nadzor nad realizacijom trogodišnjeg plana poslovanja, sadržaj plana poslovanja i potreba usaglašavanja godišnjeg plana poslovanja;*
- *hitno poduzeti aktivnosti na obezbjeđenju potrebne dokumentacije i usaglašavanju iskazanog sredstva koji se vodi kao dati avans kompaniji „Airbus Industrie“ France, radi potvrde opravdanosti, osnovanosti i realnosti iskazanog iznosa od 3.917.791 KM;*
- *dosljedno poštivati 132, 133. i 134. Pravilnika o radu ili donijeti nove procedure kojima će se urediti rokovi pravdanja putnih akontacija. U potpunosti i dosljedno poštivati donesene akte i redovno, u kontinuitetu pratiti njihovu realizaciju;*
- *u skladu s Zakonom o upošljavanju stranaca, podnijeti zahtjev za izdavanje radne dozvole za sklapanje ugovora o radu nadležnoj Službi za zapošljavanje;*
- *preispitati opravdanost postojanja ranije otvorenih računa u inostranstvu i poduzeti aktivnosti na njihovom zatvaranju;*
- *dosljedno i u potpunosti poštivati Odluku o putničkoj taksi - naknadi za razvoj i unapređenje avio prometa u Federaciji BiH;*
- *izvršiti usaglašavanje iskazanih obaveza sa JP „BH Pošta“ d.o.o Sarajevo po osnovu Ugovora o komisionom kreditu;*
- *dosljedno i u potpunosti poštivati Zakon o plaćama i drugim materijalnim pravima članova organa upravljanja institucija u Federaciji BiH i javnim preduzećima u većinskom vlasništvu Federacije BiH;*
- *donijeti vlastiti Pravilnik o radu, usaglašen sa Zakonom o porezu na dohodak i Zakonom o plaćama i drugim materijalnim pravima članova organa upravljanja institucija u Federaciji BiH i javnim preduzećima u većinskom vlasništvu Federacije BiH i isti dosljedno i u potpunosti poštivati;*
- *isplate po svim osnovama vršiti uz dosljednu primjenu Zakona o porezu na dohodak;*
- *ugovore o djelu zaključivati u skladu sa Zakonom o radu;*
- *podnositi prijavu za registraciju stranaca prema Pravilniku o dodjeljivanju identifikacionih brojeva i poreznoj registraciji poreznih obveznika na teritoriji Federacije BiH i Pravilniku o podnošenju prijave za upis i promjene upisa u jedinstveni sistem registracije, kontrole i naplate doprinosa;*
- *radi efikasnosti u trošenju javnih sredstava i zaštite imovine, donijeti vlastiti akt o nabavkama, sačinjavati izvještaje o nabavkama i iste dostavljati Odboru za reviziju i Nadzornom odboru.*

4. NALAZ I PREPORUKE

4.1 Prethodno iskustvo sa klijentom i ostale kontrole nadležnih organa

Ured za reviziju institucija u Federaciji BiH po prvi put obavlja reviziju finansijskih izvještaja predmetnog klijenta.

Reviziju finansijskih izvještaja za 2008. godinu obavila je revizorska kuća „ASKOM“ d.o.o. Sarajevo. Dato je pozitivno mišljenje, sa skretanjem pažnje da sadašnji nivo organizovanosti i opremljenosti transportnim sredstvima ne daje mogućnost ostvarivanja pozitivnih rezultata poslovanja iz poslovnih aktivnosti i uredno izvršavanje preuzetih dugoročnih obaveza, ali i neizvjesnost u vezi sa iskazanim avansom iz 2005. godine.

Kontrolu prijavljivanja i uplate PDV za period od 01.02.2006. do 31.01.2010. godine, obavila su ovlaštena lica Uprave za indirektno oporezivanje. Provedenom kontrolom nisu utvrđene nepravilnosti.

4.2 Dokapitalizacija

Društvo je pravni sljednik preduzeća „Air Bosna“ p.o. Sarajevo, koje je zbog višegodišnjih gubitaka u 2003. godini obustavilo poslovanje. Nakon što je Vlada Federacije BiH usvojila Sanacioni program, početkom 2005. godine sa Hypo Group Alpe Adria zaključen je Ugovor o finansijskoj podršci i stvaranju uslova za izmirenje dospjelih obaveza i pokretanje aktivnosti na obnavljanju operacija iz osnovne djelatnosti. Preduzeće nije posjedovalo putničke avione, radi čega su putem finansijskog lizinga nabavljena dva aviona ATR 72, u vrijednosti od 18.400.000 USD, na period od 10 godina. Davalac lizinga je Hypo Alpe Adria Leasing d.o.o. Sarajevo. Istovremeno, od Hypo Alpe Adria Bank d.d. Mostar uzet je dugoročni finansijski sanacioni kredit, u iznosu od 9.040.938 KM. Ugovori o finansijskom lizingu i sanacionom kreditu zaključeni su uz saglasnost Vlade Federacije BiH i resornog ministarstva.

Uporedo sa navednim aktivnostima, Vlada Federacije BiH donijela je Odluku o putničkoj taksi – naknadi za razvoj i unapređenje avio prometa u Federaciji BiH.

I pored poduzetih aktivnosti Društvo je poslovalo sa gubitkom. Vlastiti prihodi iz poslovnih aktivnosti i donacije iz Budžeta, iz dijela prikupljenih sredstava po osnovu naplaćene putničke takse, nisu bili dovoljni za izmirenje dospjelih obaveza i pokriće troškova poslovanja.

Radi toga su i pokrenute aktivnosti na dokapitalizaciji. Nakon provedenog javnog međunarodnog poziva za iskazivanje interesa, krajem 2008. godine, odlukom Vlade Federacije BiH, kao strateški partner, izabran je Turkish Airlines.

Dana, 22.12.2008. godine, između Vlade Federacije BiH, Energoinvest d.d. Sarajevo i Turkish Airlines INC Istanbul, Turska zaključen je Ugovor o povećanju kapitala.

Predmetnim ugovorom Turkish Airlines obavezao se da će:

- izvršiti uplatu iznosa od 5.000.000 EUR za 49 % udjela u Društvu u roku od 7 dana od dana zaključenja ugovora pod uslovom da se taj iznos ne smije koristiti ili trošiti na bilo koji način dok Turkish Airlines ne imenuje svoje članove u Nadzornom odboru i Upravi i dok oni ne počnu da rade;
- osigurati sredstva u iznosu od 5.000.000 EUR potrebna za leasing dva mlazna aviona iz linije B737 ili Airbus 320 i da će se isti staviti na raspolaganje u roku od 90 dana od dana početka rada članova Nadzornog odbora i Uprave imenovanih od strane Turkish Airlines-a - na osnovu odluke Društva tokom 2010. godine isporučiti drugi avion u najam (lizing) i
- osigurati bezuvjetnu, neopozivu bankarsku garanciju neplativu na prvi poziv Vlade Federacije BiH, u visini vrijednosti lizinga iz prethodne alineje.

Mi nismo vršili reviziju provedene dokapitalizacije, ali potvrđujemo da je ugovoreni iznos sredstava u iznosu od 5.000.000 EUR uplaćen i da je od strane strateškog partnera u 2009. godini osiguran avion B737.

4.3 Sistem internih kontrola¹⁾

Provedenom revizijom utvrdili smo da sistem internih kontrola nije uspostavljen u mjeri da obezbjedi razumno uvjerenje da su postignuti postavljeni osnovni ciljevi poslovanja, a prije svih efikasno upravljanje i poslovanje i adekvatna zaštita imovine. Društvo u značajnom dijelu nije uredilo kontrolne aktivnosti koje predstavljaju politike i procedure postupanja uposlenih u provođenju poslovnih aktivnosti.

Nisu donesani novi, niti su ažurirani interni akti ranijeg preduzeća „Air Bosna“ d.o.o. Sarajevo koje Društvo koristi. Veći dio ovih akata je iz ranijeg perioda i isti su zbog izmijenjene zakonske regulative i uslova privređivanja u značajnom dijelu neusaglašeni. Posljedice toga je da su odobravane transakcije u finansijskim izvještajima bez utvrđenih pravila, što se u najvećem dijelu odnosi na primanja uposlenih.

Prijem uposlenih u 2009. godini vršen je bez prethodno utvrđene potrebe za istim, bez plana i donesene sistematizacije radnih mjesta.

Obračun plaća vrši se na bazi pojedinačnih ugovora u kojima su utvrđeni fiksni iznosi, čiju usklađenost sa internim aktima nije moguće provjeriti, obzirom da nije donesen vlastiti akt o organizaciji i sistematizaciji. Obrazloženje rukovodstva da primjenjuju Pravilnik o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta ranijeg preduzeća, iz februara 2002. godine, ne može se prihvatiti, jer izdati ugovori o radu nisu usaglašeni s istim.

Podjela poslova, nadležnosti i ovlaštenja nisu jasno uređeni. Osim za generalnog direktora, ugovorima o radu, a ni drugim internim aktima, nisu definisane nadležnosti i ovlaštenja. Na pojedina radna mjesta raspoređeni su uposlenici koji ne posjeduju potrebnu školsku spremu i kvalifikacije. U proteklom periodu Društvo je ostalo bez dovoljnog broja kvalitetnih i stručnih kadrova. Samo je jedna osoba obučena da obavlja poslove međukompanijskog obračuna i kontrole prihoda.

Zbog nedostatka letačkog osoblja angažovani su strani državljani, po ugovoru o djelu, na period duži od zakonom propisanog.

Isplate fizičkim licima angažovanim ispred strateškog partnera vršene su u gotovini, bez bilo kakve dokumentacije i iste iskazane kao akontacije.

Naknade članovima Nadzornog odbora, predstavnicima strateškog partnera, takođe su vršene putem blagajne, što nije u skladu sa važećim propisima.

Nisu blagovremeno poduzimane aktivnosti na naplati potraživanja iz ranijeg perioda. Zbog zastare, značajna nenaplaćena potraživanja od kupaca i zaposlenih ispravljena su na teret rezultata poslovanja ili su otpisana.

Značajna su potraživanja od zaposlenih, po osnovu datih akontacija, među kojima je i rukovodno osoblje. Pravljanje istih ne vrši se u utvrđenom roku.

Knjigovodstvene evidencije nisu u dovoljnoj mjeri pouzdane, jer ne daju detaljne informacije o nastalim poslovnim događajima. Poslovne promjene nepravilno se klasifikuju, radi čega je otežana kontrola i njihovo praćenje. Ne vodi se ni analitička evidencija prihoda i troškova po vrsti i mjestu nastanka. Kao primjer navodimo iskazivanje primanja uposlenih koja ne prate osnov njihovog obračuna.

U julu 2009. godine donesen je Statut, sa kojim nisu usklađeni interni akti. Imenovan je generalni direktor, kao predstavnik državnog kapitala i dva izvršna direktora, predstavnici strateškog partnera, a izvršni direktor, predstavnik državnog kapitala, do okončanja revizije nije imenovan.

Izvršni direktor za finansijske poslove, imenovan ispred turskog strateškog partnera, istovremeno je i član Nadzornog odbora, a obavlja i funkciju člana Skupštine, zbog čega se nejasne kontrolne, upravljačke i izvršne funkcije.

Sistem internih kontrola ¹⁾ - obuhvata kontrolno okruženje i kontrolne procedure. Sistem uključuje sve politike i procedure, uspostavljene od strane organa upravljanja Društva, sa ciljem osiguravanja ostvarivanja ciljeva, sukladno eksternim pravilima (zakonska akta) i rukovodnim politikama, osiguranja imovine i informacija, prevencije u otkrivanju prevara i greški, kvalitete računovodstvenih izvještaja u skladu sa Međunarodnim računovodstvenim standardima i blagovremene izrade pouzdanih finansijskih i rukovodnih/upravljačkih informacija.

Nije donesen trogodišnji plan poslovanja, planiranje poslovanja ne vrši se i nije usaglašeno sa Zakonom o javnim preduzećima u Federaciji BiH.

Izvršili smo i procjenu funkcije interne revizije, organizovane u 2008. godini. Uspostavljeni Odjel za internu reviziju sačinio je Studiju rizika, Strateški plan rada za period 2009. – 2011. godinu i Operativni plan revizije za 2009. godinu. U istoj godini, Odjel je izvršio reviziju pojedinih segmenata poslovanja i rizičnih područja, o čemu su sačinjeni izvještaji i date preporuke. U izvještajima su konstatovani nedostaci, propusti i nepravilnosti, koji su u najvećem dijelu nastali zbog nedonošenja internih akata i nepostojanja pisanih procedura. Revizijama nisu obuhvaćena procijenjena rizična područja, procesi i transakcije iz tekuće godine, već su iste bile usmjerene na prethodnu godinu.

Značajan broj preporuka datih Upravi u 2009. godini nije realizovan, o čemu je Odbor za reviziju izvjestio Nadzorni odbor.

Preporuke:

Donijeti nove ili unaprijediti postojeće interne akte usaglašene sa važećim zakonskim propisima i Statutom. Iste implementirati i nadzirati u procesu poslovanja.

Usaglasiti knjigovodstveno evidentiranje poslovnih događaja shodno važećem kontom planu.

U potpunosti postupati prema preporukama Odjela za internu reviziju.

4.4 Planiranje i izvještavanje

Društvo nije sačinilo trogodišnji plan poslovanja. Osnov za izradu Plana poslovanja za 2009. godinu bio je plan letenja za ljetnu i zimsku sezonu. Prijedlog Plana blagovremeno je pripremljen, ali isti ne sadrži sve elemente propisane Zakonom o javnim preduzećima u Federaciji BiH. Plan prihoda i rashoda ne odražava planirane aktivnosti i ne sadrži analitički pregled svih kategorija. Prijedlog plana ne sadrži ni plan ljudskih resursa. Zbog aktivnosti vezanih za dokapitalizaciju i imenovanje novih organa upravljanja, Prijedlog Odluke o donošenju Plana poslovanja za 2009. godinu, Nadzorni odbor je donio 17.07.2009. godine, a isti je Skupština usvojila 24.07.2009. godine. Iako je tokom godine došlo do značajnog odstupanja u odnosu na planirane kategorije, Uprava nije poduzela aktivnosti na revidiranju i usaglašavanju Plana poslovanja i njegovog prilagođavanja kretanjima na komercijalom tržištu.

Osnovne ekonomske kategorije planirane su i ostvarene u slijedećim iznosima:

		Ostvareno u 2008. godini	Planirano za 2009. godinu	Ostvareno u 2009. godini	Indeks (5:3)	Indeks (5:4)
1	2	3	4	5	6	7
I	Ukupan prihod	26.600.367	32.774.421	27.194.082	102,24	82,98
II	Ukupni rashodi	28.648.594	32.646.160	39.499.071	137,88	121,00
III	Dobit – (I-II)	-	128.621	-	-	-
III	(Gubitak) – (II-I)	(2.048.227)	-	(12.304.989)	600,77	-

U prva četiri mjeseca 2009. godine, Društvo je osnovnu djelatnost obavljalo sa dva putnička aviona. Početkom maja, u skladu sa ugovorom zaključenim sa turskim partnerom, u flotu je uključen i treći avion.

Nakon toga, najznačajnije aktivnosti bile su usmjerene na uvođenju novih linija. Uvedene su nove linije prema Beču, Duesseldorfu, Berlinu i Pragu, od maja prema Stockholmu, Gothenburgu i Copenhagenu, a od juna prema Podgorici i Skopju. Istovremeno, aktivnosti su bile usmjerene i na pronalaženju zastupnika i prodajnih agenata na novootvorenim rutama – destinacijama.

U 2009. godini, prevezeno je 90.688 putnika, uz popunjenost aviona od 33,00 %. U prethodnoj, 2008. godini, prevezeno je 62.930 putnika, što je za 30,61 % manje u odnosu na revidiranu godinu, ali je popunjenost bila veća i iznosila je 49,00 %. Na povećanje broja putnika u 2009. godini uticalo je uključivanje u flotu aviona turskog partnera Boeing B737 400, ali su i troškovi poslovanja bili znatno veći u odnosu na prethodnu godinu.

I ugovori za charter destinacije za ljeto 2009. godine, zaključeni sa više tur operatera nisu realizovani, zbog nedovoljnog interesa i loše popunjenosti aviona. Obavljeno je samo 16 charter letova.

Izveštaj o poslovanju za 2009. godinu sačinjen u martu 2010. godine, dostavljen je Nadzornom odboru radi usvajanja.

Preporuka:

Planiranje poslovanja usaglasiti sa članom 22, 23 i 24. Zakona o javnim preduzećima u Federaciji BiH, kojima je propisana izrada i nadzor nad realizacijom trogodišnjeg plana poslovanja, sadržaj plana poslovanja i potreba usaglašavanja godišnjeg plana poslovanja.

4.5 Stalna sredstva

Knjigovodstvena vrijednost stalnih sredstava na datum bilansa iskazana je u slijedećim iznosima:

	31.12.2009.	31.12.2008.
STALNA SREDSTVA	36.249.872	35.291.601
Stalna nematerijalna sredstva	184.288	236.468
Nekretnine, postrojenja i oprema	32.056.467	30.991.353
Avansi za nekretnine, postrojenja i opremu	3.917.792	3.984.487
Dugoročna finansijska ulaganja	84.750	79.293
Dugoročna razgraničenja	6.575	-

Početno priznavanje stalnih sredstava vrši se po nabavnoj vrijednosti. Mjerenje nakon početnog priznavanja za zemljište i građevinske objekte vrši se po revalorizovanoj vrijednosti, iako je računovodstvenim politikama uređeno da se sva stalna sredstva vrednuju po nabavnoj vrijednosti umanjenoj za akumuliranu amortizaciju i akumulirane gubitke od umanjenja vrijednosti istih. Amortizacija stalnih sredstava provodi se linarnom metodom otpisa, primjenom stopa amortizacije preuzetih od prednika Društva. Nije donesan vlastiti akt o procijenjenom vijeku trajanja i stopama otpisa stalnih sredstava.

Stalna nematerijalna sredstva čine računarski programi. Najznačajniji je software „Monaliza“, nabavljen 2008. godine, po osnovu obaveznog uvođenja elektronskog ticketinga i prelaska na elektronsku prodaju avio karata, prema pravilima IATA¹.

Nekretnine, postrojenja i oprema predstavljaju najveći dio stalnih sredstava.

IATA² - International Air Transport Association – Međunarodno udruženje avio kompanija i agencija.

Struktura ostale imovine i promjene u revidiranoj godini daju se u slijedećoj tabeli:

	Opis	Zemljište	Grad. objekti	Postrojenja i oprema	Transportna sredstva	Mat.sred. u pripr.	Ukupno
1	2	3	4	5	6	7	8
1	Nabavna vrijednost						
	na dan 01.01.2009.	691.000	2.594.633	879.530	33.694.638		37.859.801
	- direktna poveć.u 2009.g.			25.612	2.736.691	7.569	2.769.872
	- prenos sa pripreme						
	- otuđ., rash., otpis, isknj.			(30.330)	(30.902)		(61.232)
	- ostalo						
	na dan 31.12.2009.	691.000	2.594.633	874.812	36.400.427	7.569	40.568.441
2	Akumulirana amortizacija						
	na dan 01.01.2009.		393.141	629.962	5.845.345		6.868.448
	- amortizacija 2009.		39.217	65.446	1.598.204		1.702.867
	- otuđ., rash., otpis, isknj.			(28.439)	(30.902)		(59.341)
	- ostalo						
	na dan 31.12.2009.		432.358	666.969	7.412.647		8.511.974
3	Neto knj.vrijednost						
	na dan 01.01.2009.	691.000	2.201.492	249.568	27.849.293		30.991.353
	na dan 31.12.2009.	691.000	2.162.275	207.843	28.987.780	7.569	32.056.467

Zemljište se nalazi na aerodromu Sarajevo, a upisano je u katastarsku općinu Butmir Gornji.

Građevinski objekti odnose se na izgrađeni objekat na vlastitom zemljištu, zgradu Hangar.

U martu 2007. godine izvršena je procjena vrijednosti i zemljišta i poslovnog objekta, radi utvrđivanja tržišne vrijednosti.

Društvo ima dokaze o vlasništvu nad nekretninama u posjedu i sa kojima raspolaže, osim dograđenog dijela hangara, u vrijednosti od 290.963 KM, koji nije uknjižen kod nadležnog općinskog organa.

Transportna sredstva u najvećem djelu odnose se na avione. Društvo u vlasništvu ima dva manja aviona (CASA C212-200 i avion PIPER T9-BSA), knjigovodstvene vrijednosti 1.040.759 KM, namijenjena za prevoz robe i do osam putnika. Putem finansijskog lizinga nabavljena su dva putnička aviona ATR-72-212 MSN 464 i 465 od francuske kompanije Avions De Transport Regional, Tuluz, iz 2004. godine. Davatelj lizinga je Hypo Alpe Adria Leasing d.o.o. Sarajevo. Knjigovodstvena vrijednost ovih aviona na datum bilansa iznosi 27.811.713 KM.

Zbog ukazane potrebe, ali i provođenja specijalnih inspekcija, u revidiranoj godini obavljani su generalni remont motora i poboljšanja stajnog trapa. Na osnovu zapisnika stručnih komisija, veći dio faktura, u ukupnom iznosu od 2.598.140 KM, shodno računovodstvenim politikama i standardima, knjiženo je kao ulaganje, čime je povećana vrijednost iznajmljenih aviona. Preostali dio faktura teretio je troškove obračunskog perioda.

Ostala transportna sredstva, u vrijednosti od 135.308 KM odnose se na vozila. U 2009. godini, putem finansijskog lizinga nabavljena su dva putnička vozila, u vrijednosti od 92.551 KM i jedno kombi vozilo, u vrijednosti od 46.000 KM. U istoj godini, prodato je amortizovano vozilo nabavne vrijednosti 30.902 KM, po cijeni od 9.037 KM, o čemu su donesene potrebne odluke.

Postrojenja i oprema odnosi se na računarsku i uredsku opremu. U 2009. godini nabavljena je ista oprema u vrijednosti od 25.613 KM.

Avans za nekretnine, postrojenja i opremu iskazan je u iznosu od 3.917.792 KM.

Provedenom revizijom utvrdili smo da je:

- **Navedeni iznos knjižen na osnovu Odluke Vlade Federacije BiH o davanju saglasnosti na uvećanje osnovnog kapitala JP „Air Bosna“ Sarajevo za uplaćeni iznos od 2.872.096 USD po osnovu avansne uplate prve tranše Vlade Federacije BiH u korist kompanije „Airbus Industrie“ France, iz 2005. godine, prema ugovoru, radi nabavke dva aviona tipa AIRBUS 319-100 godine („Sl.novine Federacije BiH“ broj: 8/05). Na osnovu navedene odluke prednik**

Društva, JP „Air Bosna“ je sa 31.12.2004. godine, povećao je sredstva, a istovremeno umanjio iskazani gubitak koji je u to vrijeme bio iznad vrijednosti kapitala.

Nije nam prezentirana dokumentacija na osnovu koje bi utvrdili kada su i sa čijeg računa uplaćena sredstva, a ni ugovor po osnovu kojeg je izvršena uplata, radi čega nismo upoznati sa pravima i obavezama ugovornih strana. Prema izjavama odgovornih, u Društvu ne raspolažu sa predmetnom dokumentacijom, niti bilo kakvom pismenom korespondencijom o usaglašavanju sa korisnikom sredstava, radi čega mi nismo u mogućnosti potvrditi osnovanost i opravdanost iskazanog iznosa.

Uprava nije postupila prema načelu opreznosti, jer nije vršila procjenu vjerovatnoće pritjecanja ekonomske koristi od iskazane imovine, shodno paragrafu 37, 85. i 89. Okvira za sastavljanje i prezentaciju finansijskih izvještaja, a što je i uobičajena praksa, niti je na datum bilansa vršila procjenu eventualnog umanjenja i procjenu nadoknadive vrijednosti stalnih sredstava, uključujući i iskazani avans, shodno zahtjevu MRS 36 – Umanjenje imovine, a u vezi sa MRS 16 – Nekretnine, postrojenja i oprema. Uprava je trebala još ranije, prelaskom na obaveznu primjenu MSFI i MRS, a u vezi sa MSFI 1- Prva primjena međunarodnih standarda finansijskog izvještavanja, da zauzme stav o iskazanom sredstvu, posebno ako se ima u vidu da je uz finansijske izvještaje dala izjavu o usklađenosti istih sa standardima.

Obzirom na naprijed navedeno i činjenicu da je od navedene transakcije proteklo više od pet godina, mi ne možemo potvrditi realnost iskazanog avansa u iznosu od 3.917.791 KM.

Napominjemo da su uporedo sa aktivnostima na uknjiženju predmetnog avansa, u istom vremenskom periodu vođene i aktivnosti na zaključivanju ugovora o finansijskom lizingu dva aviona ATR 72, o čemu je već konstatovano.

Dugoročna finansijska ulaganja odnose se na udjele u pridruženom pravnom licu i date depozite. Društvo ima 95 % udjela u društvu „Amadeus“ d.o.o. Sarajevo, u iznosu od 38.000 KM, dok se preostalih 46.750 KM odnosi na depozite date međunarodnim udruženjima i organizacijama.

Amortizacija stalnih sredstava vršila se linearnom metodom otpisa, po stopama amortizacije preduzeća „Air Bosna“, od kojih se navode značajnija:

Grupa sredstava	Vijek trajanja (god.)	Stopa amortizacije (%)
- građevinski objekti	67	1,50
- avion CASA	16	6,30
- avion PIPER T9-BSA	12	8,65
- avion ATR 72-212 T9 ADD	23	4,38
- avion ATR 72-212 T9 AAE	23	4,41
- kombi vozila za prevoz lica	7	14,30
- ostala oprema	od 5 do 10	10,00 – 20,00

U 2010. godini donesen je vlastiti akt kojim je procijenjen vijek trajanja i utvrđene stope amortizacije stalnih sredstava.

Društvo ima ograničenja u raspolaganju imovinom, jer je terećeno hipotekama na nekretnine i založnim pravom na pokretnu imovinu. Prema prezentiranoj dokumentaciji dato je:

1. Založno pravo na nekretninama, dva aviona u vlasništvu (PIPER i CASA C212) i na poslovnim udjelima po osnovu ugovora o finansijskom leasingu zaključenim 2005. godine sa Hypo Alpe Adria Leasing d.o.o. Sarajevo;

2. Založno pravo na avion CASA C212 dato je i JP „BH Pošta“ d.o.o. Sarajevo, po osnovu ugovoru o komisionom kreditu iz 2003. godine.

Preporuka:

Hitno poduzeti aktivnosti na obezbjeđenju potrebne dokumentacije i usaglašavanju iskazanog sredstva koji se vodi kao dati avans kompaniji „Airbus Industrie“ France, radi potvrde opravdanosti, osnovanosti i realnosti iskazanog iznosa od 3.917.791 KM.

4.6 Potraživanja

Na datum bilansa, u finansijskim izvještajima iskazana su slijedeća potraživanja:

	31.12.2009.	31.12.2008.
POTRAŽIVANJA	2.414.136	3.300.015
Potraživanja od prodaje	1.077.505	2.208.552
Druga kratkoročna potraživanja	776.594	689.579
Aktivna vremenska razgraničenja	560.037	401.884

Evidentan je trend smanjenja ukupnih potraživanja. Iskazana potraživanja na datum bilansa u odnosu na prethodnu godinu, manja su za 26,86 %.

Pravilnikom o računovodstvu i računovodstvenim politikama načelno su uređene politike potraživanja, ali iste nisu razrađene i u potpunosti usaglašene prema zahtjevima standarda. Neovisno o tome, provedenom revizijom utvrdili smo da se postupa u skladu sa zahtjevima iz standarda, posebno u dijelu koji se odnosi na procjenu naplativosti i korekcije finansijskog rezultata.

Potraživanja od prodaje	1.077.505	2.208.552
Kupci u zemlji	1.387.614	1.769.090
Kupci u inostranstvu	594.940	1.557.547
(Ispravka vrijednosti potraživanja od kupaca)	(905.049)	(1.118.085)

Potraživanja od prodaje odnose se na kupce u zemlji i kupce u inostranstvu. U okviru ovih potraživanja iskazanih u ukupnom iznosu od 1.982.554 KM, iznos od 1.077.505 KM odnosi se na potraživanja do godinu dana i ista se iskazuju kao redovna. Preostala potraživanja u iznosu od 905.049 KM odnose se na potraživanja iz ranijeg perioda i ista se iskazuju kao sumnjiva i sporna. Sva ova potraživanja prenesena su na ispravku vrijednosti potraživanja i teretila su rezultate poslovanja. I na datum bilansa izvršen je prijenos potraživanja koja nisu naplaćena u roku od godinu dana na sumnjiva i sporna potraživanja u iznosu od 431.703 KM, o čemu je donesena potrebna odluka.

Potraživanja od kupaca koja se vode kao redovna, u najvećem dijelu odnose se na potraživanja po osnovu prodaje avio karata, nastala u drugoj polovini i krajem 2009. godine, čija je ročna struktura na datum bilansa bila slijedeća:

Konto	do 30 dan	od 31 do 60	od 61 do 90	od 91 do 180	od 180 do 360	preko 360 d.	Ukupno
2111 – Kupci u zemlji	408.895	956	57.454	2.499	12.761	0	482.565
2120 – Ino kupci	581.454	3.997	1.464	1.310	6.715	0	594.940
Ukupno	990.349	4.953	58.918	3.809	19.476	0	1.077.505

Provedenom revizijom utvrdili smo da je najveći dio ovih potraživanja naplaćen u tekućoj, 2010. godini.

Ispravka vrijednosti potraživanja od kupaca iskazana u istom iznosu kao i sumnjiva i sporna, potvrđuje da se prilikom prijena redovnih potraživanja na sumnjiva i sporna, godinu dana nakon isteka roka naplate, istovremeno vrši i korekcija rezultata poslovanja, na teret rashoda. U 2009. godini, evidentirane su promjene na ovoj poziciji, povećanje i smanjenje. Povećanje se odnosi na pomenuti prijenos potraživanja na sumnjiva i sporna potraživanja u iznosu od 431.703 KM. Smanjenje na istoj poziciji u najvećem dijelu odnosi se na isknjiženje sumnjivih i spornih potraživanja u iznosu od 585.197 KM, po prijedlogu popisne komisije. U odluci o isknjiženju se navodi da se radi o potraživanjima od kupca GSA Air Bosna New York, starijim od pet godina. U obrazloženju prijedloga navodi se da tužba nije podnesena zbog nepoznate adrese odgovornih osoba, što samo potvrđuje neefikasnost rada rukovodstva u ranijem periodu. Smanjenje u iznosu od 59.543 KM odnosi se na naplaćena ranije ispravljena potraživanja.

Druga kratkoročna potraživanja	776.594	689.579
Ostala potraživanja	568.860	384.241
Potraživanja za PDV – ulazni porez	207.734	305.338

Druga kratkoročna potraživanja u odnosu na prethodnu godinu veća su za 12,62 %.

U okviru ostalih potraživanja, najznačajnija su potraživanja od zaposlenih, iskazana u iznosu od 316.012 KM. Provedenom revizijom utvrdili smo da se:

- u okviru potraživanja od zaposlenih najveći dio, u iznosu od 253.880 KM, iskazuje kao akontacije za nabavke gotovinom. Međutim, značajan dio, u iznosu od 165.795 KM ne odnosi se na navedeni osnov, već se radi o isplaćenim sredstvima turskim državljanima angažovanim ispred strateškog partnera. Obzirom da Društvo kao poslodavac, za dva izvršna direktora, nije pribavilo privremenu radnu dozvolu, shodno Zakonu o upošljavanju stranaca („Sl.novine Federacije BiH“ br: 8/99), sa istima nisu zaključeni ugovori o radu. Neovisno o tome, ovim licima mjesečno su isplaćivana sredstva u gotovini u vidu akontacija. Osim navedenih lica, angažovano je letačko osoblje i druga stručna lica zadužena sa održavanje i servisiranje iznajmljenog aviona, takođe bez zaključenih ugovora o angažmanu. I ovim licima isplaćena su sredstva putem blagajne i knjižena kao akontacije.

Naprijed navedene isplate i računovodstveni postupci nisu u skladu sa Zakonom o porezu na dohodak i njegovim provedbenim aktima, o čemu je šire pojašnjeno u dijelu nalaza pod tačkom 4.11. Rashodi.

- preostali iznos potraživanja u iznosu od 88.085 KM odnosi na isplaćene akontacije uposlenicima po različitim osnovama. Najznačajnija su potraživanja po osnovu akontacija za službeno putovanje u inostranstvo u iznosu od 61.114 KM, među kojima je i rukovodno osoblje. Akontacije nisu opravdane u predviđenom roku, niti su poduzete mjere povrata istih, shodno članu 134. Pravilnika o radu. Uprava nije poduzela aktivnosti na njihovom rješavanju i pravilnom evidentiranju nastalih troškova po osnovu istih u pripadajućem obračunskom periodu.

Zbog svega navedenog, za iznos isplaćenih sredstava u iznosu od 316.012 KM koja su iskazana kao akontacije, podcijenjeni su troškovi, odnosno, rashodi obračunskog perioda, kao i gubitak perioda, uvećan za pripadajuće poreze i doprinose na isplaćeni dio stranim državljanima.

Ostala kratkoročna potraživanja u iznosu od 252.848 KM odnose se na avansne uplate, po profakturama i zahtjevima poslovnih partnera. Najveći dio uplata odnosi se na aktivnosti vezane za opsluživanje aviona, aerodromske usluge, gorivo i dijelove za održavanje aviona.

Aktivna vremenska razgraničenja odnose se na unaprijed plaćene, razgraničene troškove, od čega se najveći dio u iznosu od 418.296 KM odnosi na unaprijed uplaćene inspekcije aviona.

Preporuke:

Dosljedno poštivati 132, 133. i 134. Pravilnika o radu ili donijeti nove procedure kojima će se urediti rokovi pravljanja putnih akontacija. U potpunosti i dosljedno poštivati donesene akte i redovno, u kontinuitetu pratiti njihovu realizaciju.

U skladu s Zakonom o upošljavanju stranaca, podnijeti zahtjev za izdavanje radne dozvole za sklapanje ugovora o radu nadležnoj Službi za zapošljavanje.

4.7 Novac i novčani ekvivalenti

Novčana sredstva iskazana kao gotovina i ekvivalenti gotovine, na datum bilansa iznosila su:

	31.12.2009.	31.12.2008.
Novac i novčani ekvivalenti	5.442.026	6.412.233
Transakcijski računi (u domaćoj valuti)	53.605	638.965
Blagajna (u domaćoj valuti)	6.865	8.823
Devizni računi	355.401	740.063
Devizna blagajna	26.155	24.382
Ostala izdvojena sredstva	5.000.000	5.000.000

Gotovina i ekvivalenti gotovine odnose se na sredstva koja se vode na računima i u blagajnama.

Transakcijski računi u domaćoj valuti otvoreni su kod Union banke d.d. Sarajevo, Hypo Alpe Adria bank d.d. Mostar i Privrednoj banci d.d. Sarajevo. Krajem 2008. godine otvoren je račun kod Bosna Bank International (BBI) d.d. Sarajevo.

Transakcijski devizni računi još ranije otvoreni su kod Hypo Alpe Adria bank d.d. Zagreb, Ak Bank Istanbul i Stopanske banke Skopje. Krajem 2008. godine otvoren je i devizni račun kod Bosna Bank International (BBI) d.d. Sarajevo. U tekućoj godini otvoreni su računi u domaćoj valuti i devizni kod Turkish Ziraat bank d.d. Sarajevo.

Blagajna i devizna blagajna odnose se na glavnu blagajnu, otvorenu u sjedištu i blagajne otvorene u poslovnici u Istanbulu i agencijama u Sarajevu i Mostaru. Rezervacije i prodaja avio dokumenata obavlja se preko blagajni poslovnica i agencija putem rezervacionog sistema „Amadeus“. Osim blagajne u Mostaru, podaci se on-line prenose u glavnu blagajnu u sjedištu. U 2009. godini, po osnovu prodaje avio dokumenata putem blagajni naplaćeno je 5.491.074 KM. Osim blagajne poslovnice u Istanbulu, agencije su gotov novac u potpunosti polagale na račune. U Istanbulu, putem blagajne isplaćivali su i troškovi vezani za uposlenike. Putem glavne blagajne vršene su isplate akontacija po osnovu službenog putovanja (dnevnice, troškovi sl. puta, troškovi leta – gorivo i usluge aerodroma sa kojima nisu zaključeni ugovori), o čemu su donesene odluke.

Ostala izdvojena sredstva u iznosu od 5.000.000 KM odnose se na namjenski oročeni depozit kod Hypo Alpe Adria bank d.d. Mostar, u svrhu osiguranja povrata dugoročnog finansijskog kredita, o čemu je konstatovano u dijelu nalaza pod tačkom 4.8. Obaveze.

Na istoj poziciji u revidiranoj godini iskazan je i promet sredstava doznačenih od strane turskog partnera, Turk Hava Yollari, na račun otvoren kod BBI Bank d.d Sarajevo, u iznosu od 5.000.000 EUR, kao namjenski depozit za dokapitalizaciju, uplaćen 29.12.2008. godine. Odliv sredstava sa ovog računa u najvećem dijelu odnosio se na izmirenje dospjelih obaveza i plaćanje faktura dobavljača. Račun je zatvoren sa 31.12.2009. godine.

Preporuka:

Preispitati opravdanost postojanja ranije otvorenih računa u inostranstvu i poduzeti aktivnosti na njihovom zatvaranju.

4.8 Obaveze

U finansijskim izvještajima na datum bilansa, iskazane su slijedeće obaveze:

	31.12.2009.	31.12.2008.
OBAVEZE	39.532.214	37.151.542
Dugoročne obaveze	22.662.301	29.262.338
Obaveze po osnovu finansijskog lizinga	16.256.087	21.244.448
Obaveze po kreditima	6.279.476	7.848.914
Ostale dugoročne finansijske obaveze	126.738	168.984
Dugoročna razgraničenja i rezervisanja	151.631	187.178
Druga dugoročna razgraničenja	69.545	104.168
Dugoročna rezervisanja	82.086	83.010
Kratkoročne obaveze	16.718.282	7.702.026
Obaveze za primljene avanse	31.360	27.574
Tekući dio dugoročnih finansijskih obaveza	3.404.805	56.991
Obaveze prema dobavljačima	10.271.290	6.092.480
Tekuće obaveze poreza na dobit	11.164	5.181
Obaveze za ostale poreze, doprinose i druga davanja	638.609	363.149
Druge kratkoročne obaveze	1.290.222	409.037
Pasivna vremenska razgraničenja	1.070.832	747.614

Dugoročne obaveze odnose se na obaveze po osnovu finansijskog lizinga i na obaveze po kreditima i drugim dugoročnim finansijskim obavezama.

U okviru dugoročnih obaveza, najveće su obaveze po osnovu finansijskog lizinga.

- Obaveze po osnovu finansijskog lizinga iskazane su u iznosu od 16.256.087 KM, od čega se 16.222.863 KM odnosi na nabavku dva aviona, a preostalih 33.224 KM na nabavku putničkog vozila. Putem finansijskog lizinga nabavljena su dva aviona tipa ATR 72-212 MSN 464 i 465 u vrijednosti od 18.400.000 USD. Davalac lizinga je Hypo Alpe Adria Leasing d.o.o. Sarajevo. Uz saglasnost Vlade Federacije i resornog ministarstva, ugovori su zaključeni u aprilu 2005. godine, na period od 10 godina. Kao osiguranje predmetnog lizinga, uz ostale ugovorene uslove, dato je i založno pravo na iste avione. Početno priznavanje lizinga nije bilo predmet naše revizije, obzirom da je isto izvršeno u 2005. godini, prije početka primjene MSFI i MRS, odnosno, MRS 17 – Lizing. Naknadno vrednovanje i priznavanje obaveza u 2009. godini, po osnovu lizinga vršeno je u skladu sa istim standardom. Otplata glavnice i kamata se vrši prema otplatnom planu u USD. Ukupni finansijski rashodi za kamate iskazani su u iznosu 1.404.066 KM. Dio dugoročnih obaveza za lizing koje dospijevaju u tekućoj godini u iznosu 2.425.461 KM, prenesen je na kratkoročne obaveze.

U okviru dugoročnih obaveza iskazane su i obaveze po kreditima u iznosu od 6.279.476 KM. Iste se odnose na komisioni i sanacioni kredit, i to:

- Obaveze po komisionom kreditu u iznosu od 302.716 KM nastale su po osnovu Ugovora o komisionom kreditu, iz 2003. godine, zaključenim sa Vakufskom bankom u iznosu od 704.099 KM, uz kamatnu stopu od 6,00 %. Kredit je odobren iz sredstava JP „BH Pošta“ d.o.o Sarajevo, u svrhu plaćanja dijela obaveza prema „Euro Control“ i troškova servisiranja i kompletiranja odgovarajuće opreme za avion CASA 212. U svrhu obezbjeđenja njegovog vraćanja, na isti avion dato je založno pravo. Iako je rok otplate kredita bio 3 godine, obaveze se ne izmiruju od 2005. godine. U prethodnoj godini otplaćeno je 343.761 KM, o čemu je Vlada Federacije BiH dala suglasnost. Ukupne obaveze po ovom kreditu na datum bilansa iskazane su u iznosu od 366.683 KM, od čega se 302.716 KM odnosi na glavni dug, a preostalih 63.967 KM čine redovne kamate. Društvo nije vršilo usaglašavanje ovih obaveza, već je pokrenulo inicijativu za njihov otpis. U aktu JP „BH Pošta“ d.o.o Sarajevo, od 12.03.2010. godine navodi se, da su saglasni sa prijedlogom Vlade Federacije za otpis 2/3 potraživanja po osnovu kamata, kao i 1/3 potraživanja po osnovu kamata Vakufskoj banci, uz uslov da Društvo prethodno izmiri osnovni dug u iznosu od 313.459 KM.

- Obaveze po sanacionom kreditu u iznosu od 5.976.760 KM nastale su po osnovu Ugovora o

dugoročnom finansijskom sanacionom kreditu, zaključenim 24.03.2005. godine, između JP »Air Bosna« i „Hypo Alpe-Adria-Bank“ d.d. Mostar, u iznosu od 7.040.988 KM, na period od 10 godina, uz promjenjivu kamatnu stopu (6M Euribor+4,25 % godišnje). Ugovor je zaključen uz saglasnost i odobrenje Vlade Federacije BiH i resornog ministarstva. Kao osiguranje kredita, na račun iste banke oročena su sredstva u iznosu od 8.500.000 KM. Sredstva je doznala Direkcija cesta, iz dijela sredstava namijenjenih za izgradnju auto ceste Zenica – Sarajevo, na osnovu Odluke Vlade Federacije BiH V broj: 137/05, od 17.03.2005. godine. Početkom 2006. godine, banka je izvršila povrat sredstava Direkciji cesta, a na račun banke iz Budžeta Federacije doznačen je i uz ranije ugovorene uslove oročen isti iznos. Uz saglasnost Vlade Federacije BiH, JP »Air Bosna« p.o. Sarajevo se u istoj godini zadužilo za dodatnih 2.000.000 KM. Ukupno zaduženje po predmetnom kreditu iznosilo je 12.501.071 KM, od čega je glavni dug iznosio 9.040.938 KM, a obračunate kamate 3.460.083 KM. U 2007. godini, između Društva i iste banke zaključen je Anex Ugovora, po kojem će se novčana depozitna sredstva u iznosu od 8.500.000 KM, u skladu sa Odlukom Vlade Federacije BiH o povećanju udjela Federacije BiH u osnovnom kapitalu Društva, unošenjem novog uloga, koristiti za dokapitalizaciju, odnosno, povećanje udjela Federacije BiH u Društvu, u dogovoru sa Hypo Alpe Adria Group. Iste godine izvršen je povrat 8.500.000 KM. Sredstva su doznala na račun Društva, uz istovremeno oročenje iznosa od 5.000.000 KM, u skladu sa novim Ugovorom, uz kamatu stopu od 6-M Euribor + 1,25 % godišnje, u svrhu osiguranja preostalog, neizmirenog dijela dugoročnog kredita.

Ukupne obaveze po predmetnom kreditu na datum bilansa iznose 6.932.507 KM. Dugoročne obaveze iskazane su u iznosu 5.976.760 KM, dok su obaveze koje dospijevaju u tekućoj godini u iznosu od 955.747 KM prenesene na poziciju kratkoročnih obaveza.

Provedenom revizijom iskazanih obaveza po osnovu finansijskog lizinga i dugoročnih kredita utvrdili smo da se:

- **dospjele obaveze po osnovu finansijskog lizinga ne izmiruju blagovremeno i u ugovorenim rokovima. Dospjele, a neizmirene obaveze po osnovu osnovnog duga na datum bilansa iznose 499.527 KM, a po osnovu kamata 198.326 KM. Na neizmirene obaveze banka redovno obračunava zatezne kamate. U revidiranoj godini plaćene su zatezne kamate u iznosu od 21.365 KM.**
- **otplata glavnice i kamata po osnovu Ugovora o dugoročnom finansijskom sanacionom kreditu ne vrši blagovremeno i prema otplatnom planu, već u umanjenom iznosu, radi čega banka i po ovom ugovoru zaračunava zatezne kamate. Posljedice ovog ugovora, zaključenog u ranijem periodu, imaju uticaja na finansijske izvještaje. Samo u 2009. godini, obračunate su kamate u iznosu od 713.658 KM, od čega je plaćeno 483.918 KM. Preostale, neizmirene kamate čine redovne kamate u iznosu od 196.617 KM i zatezne kamate u iznosu 33.123 KM. Istovremeno, na oročena depozitna sredstva kod iste banke u 2009. godini, Društvu su obračunate i pripisane kamate u iznosu od 193.838 KM.**
- **za 10.743 KM nisu usaglašene obaveze sa JP „BH Pošta“ d.o.o Sarajevo po osnovu Ugovora o komisionom kreditu.**

Dugoročna razgraničenja i rezervisanja iskazana su u iznosu 151.631 KM. Najveći dio, u iznosu od 82.086 KM, odnosi se na rezervisanja po sudskim sporovima, a iznos od 62.719 KM na razgraničenja, vezana za donacije. Radi se o donaciji kompanije ATR (Avions de Transport Regional) iz 2005. godine, u vidu doniranih rezervnih dijelova, alata i opreme za avione.

Kratkoročne obaveze iskazane su u iznosu 16.718.282 KM. U okviru istih najveće su obaveze prema dobavljačima u iznosu 10.271.290 KM, koje su u odnosu na prethodnu godinu veće za 4.178.810 KM, što je povećanje od 68,58%. Obaveze prema dobavljačima u zemlji iskazane su u iznosu 7.013.993 KM, a obaveze prema dobavljačima u inostranstvu u iznosu 3.257.297 KM.

Najveći dio obaveza prema dobavljačima u zemlji odnosi se na obaveze prema JP „Međunarodni aerodrom Sarajevo“ i Federalnoj direkciji za civilnu avijaciju.

- Obaveze prema JP „Međunarodni aerodrom Sarajevo“ iskazane u iznosu od 4.990.185 KM, u odnosu na prethodnu godinu veće su za 99,53 %. Iste su nastale po osnovu izvršenih usluga prihvata i otpreme aviona (handling i landling), neplaćenih aerodromskih taksi, usluga cateringa, zakupa poslovnog

prostora i školovanja uposlenika. Neplaćene aerodromske takse u iznosu od 999.258 KM, odnose se na takse koje Društvo naplatilo od putnika prilikom prodaje avio dokumenata, ali ih nije uplatilo krajnjem korisniku, JP „Međunarodni aerodrom Sarajevo“.

- Obaveze prema Federalnoj direkciji za civilnu avijaciju iskazane u iznosu od 1.320.735 KM, u odnosu na prethodnu godinu veće su za 48,14 %. Iste su nastale po osnovu pruženih usluga navigacije i putničke takse - naknade za razvoj i unapređenje avio prometa u Federaciji BiH, po Odluci Vlade Federacije BiH iz 2005. godine. Prema istoj Odluci, utvrđena naknada naplaćuje se prilikom prodaje avio dokumenata i avio prijevoznici su dužni da istu uplaćuju na poseban podračun Budžeta Federacije BiH. Fature ispostavlja Federalna direkcija za civilnu avijaciju prema broju odlazećih putnika sa aerodroma u Federaciji BiH.

Provedenom revizijom utvrdili smo da Društvo nije u potpunosti poštovalo naprijed navedenu Odluku, obzirom da je:

- **prilikom prodaje avio dokumenata od putnika naplaćivalo propisanu naknadu za razvoj i unapređenje avio prometa u Federaciji BiH, ali je nije blagovremeno i u potpunosti uplaćivalo na propisani račun, shodno navedenoj Odluci. Neizmirene obaveze po osnovu neuplaćenih putničkih taksi na datum bilansa iznosile su 858.000 KM.**

Preporuke:

Dosljedno i u potpunosti poštivati Odluku o putničkoj taksi - naknadi za razvoj i unapređenje avio prometa u Federaciji BiH.

Izvršiti usaglašavanje iskazanih obaveza sa JP „BH Pošta“ d.o.o Sarajevo po osnovu Ugovora o komisionom kreditu.

4.9 Kapital

Na datum bilansa, u knjigovodstvenim evidencijama iskazan je kapital u slijedećim iznosima:

	31.12.2009.	31.12.2008.
KAPITAL	5.425.844	17.730.833
Upisani osnovni kapital	18.773.273	18.773.273
Revalorizacijske i prenesene rezerve	550.488	550.488
Ostale rezerve	580.246	580.246
(Akumulirani – preneseni gubitak)	(14.478.163)	(2.173.174)

Upisani osnovni kapital registrovan kod nadležnog registarskog suda u iznosu od 18.773.273 KM usklađen je sa knjigovodstvenim. Prema Rješenju o registraciji Općinskog suda u Sarajevu, broj: 065-0-Reg-09-000494, od 20.03.2009. godine, osnivači Društva su Federacija BiH, Energoinvest d.d. Sarajevo i Turk Hava Yollari Anonim Ortakligi, Istanbul, Turska. Pravni osnov upisa subjekta upisa u sudski registar je Ugovor o usklađivanju osnivačkog akta Društva, zaključen između osnivača po osnovu izvršene dokapitalizacije. Postupak dokapitalizacije Društva započet 2007. godine okončan je krajem 2008. godine. Odlukom Vlade Federacije BiH, kao strateški partner izabran je Turkish Airlines INC Istanbul, koji je postao suvlasnik sa 49 % vlasništva preduzeća.

Pod uslovima i na način utvrđen Pravilima tendera, Vlada Federacije BiH i Energoinvest, kao dotadašnji članovi, saglasili su se da se kapital Društva poveća unošenjem novog uloga od strane turskog partnera. Prema Ugovoru, Turkish Airlines INC Istanbul unosi novi ulog u Društvo uplatom iznosa od 5.000.000 EUR i preuzima utvrđene obaveze. Na osnovu tog uloga, strateški partner pristupa Društvu kao novi član sa udjelom od 49,00 % od osnovnog kapitala, nominalne vrijednosti udjela 9.198.904 KM, a preostalih 580.246 KM unijeti će se kao rezerve Društva.

Upisani i uplaćeni kapital Društva u novcu iznosi 18.773.273 KM, a čine ga udjeli, i to: udio Federacije BiH u iznosu od 9.561.922 KM ili 50,9337 % osnovnog kapitala, udio „Energoinvest“-a d.d. Sarajevo u iznosu od 12.447 KM ili 0,0663 % i udio Turk Hava Yollari Anonim Ortakligi u iznosu od 9.198.904 KM, što predstavlja preostalih 49,0000 % osnovnog kapitala Društva.

Revalorizacijske i prenesene rezerve u iznosu od 550.488 KM odnose se na revalorizaciju vlastitog zemljišta i objekta po osnovu izvršene procjene u 2007. godini.

Ostale rezerve u iznosu od 580.246 KM predstavljaju uplaćena sredstva od strane Turk Hava Yollari Anonim Ortakligi KM u rezerve Društva.

Akumulirani (preneseni) gubitak iskazan je u iznosu od 14.478.163 KM. Na gubitak iz ranijih godina odnosi se iznos od 124.946 KM, a na gubitak iz 2008. godini 2.048.228 KM. Najveći gubitak iskazan je u 2009. godini i iznosi 12.304.989 KM.

4.10 Prihodi

Prihodi ostvareni u obračunskom periodu iskazani su u slijedećim iznosima:

	01.01. - 31.12.2009.	01.01. - 31.12.2008.
PRIHODI	27.194.082	26.600.367
Prihodi od prodaje - operativni prihodi	18.843.098	14.466.727
Finansijski prihodi	2.532.387	2.511.700
Dobici od prodaje postrojenja i opreme	9.037	0
Ostali prihodi	5.809.560	9.621.940

Politike vrednovanja i iskazivanja prihoda uređene su vlastitim računovodstvenim politikama, usklađenim sa zahtjevima iz standarda, ali internim aktima još uvijek nisu uređene politike cijena i tarifa. U januaru 2009. godine, pripremljen je Pravilnik putničkih tarifa, ali isti još uvijek nije usvojen. Neovisno o tome, cijene i tarife se kreiraju prema uobičajenim pravilima avio kompanija.

Društvo je član IATA i ostalih međunarodnih organizacija avio transporta i korisnik je informacionog sistema kompanija Lufthansa i Amadeus¹. Prodaja avio karata u BiH i inostranstvu, međusobni obračun i plaćanje između avio kompanija obavlja se preko IATA-ine organizacije BSP (Billing and Settlement Plan) u Evropi i ARC (Airlines Reporting Corporation) u Americi.

U okviru prihoda, najnačajniji su prihodi od prodaje koji u biti predstavljaju operativne prihode.

Prihodi od prodaje u iznosu od 18.843.098 KM u ukupnim prihodima učestvuju sa 69,29 % i u odnosu na prethodnu godinu veći su za 30,25 %. U okviru istih, najveći su prihodi od prodaje avio karata - dokumenata u zemlji u iznosu od 11.635.901 KM, prihodi od prodaje na inostranom tržištu 7.171.530 KM, a prihodi od zakupnina 35.667 KM.

Prihodi od prodaje avio karata u zemlji putem vlastitih agencija ostvareni su u iznosu od 4.396.597 KM, a putem domaćih agenata u iznosu od 2.237.342 KM. Prihodi od prodatih avio karata u inostranstvu, putem ino agenata iznosili su 6.077.053 KM, a putem vlastitih agencija 1.094.477 KM.

Finansijski prihodi u iznosu od 2.532.387 KM, na nivou su iskazanih prihoda po istom osnovu u prethodnoj godini. U okviru istih, najveće su pozitivne kursne razlike iz poslovnih odnosa, po osnovu potraživanja i obaveza 2.328.096 KM. Prihodi po osnovu kamata po depozitu u iznosu od 193.838 KM,

Lufthansa i Amadeus¹ - Društvo je korisnik informacionog sistema Lufthansa i Amadeus putem kojih se vrši sistem rezervacija, prodaja i distribucija avio karata, odnosno, dokumenata.

Lufthansa sistemi – pružaju generalne informacije o letovima, prate red letenja avio kompanija, daje podatke o podjeli klasa i tarifa, omogućava elektronsku prodaju karata, obradu podataka i praćenje evidencija i knjiženje na svakom letu.;

Amadeus – distribuira prikaz reda letenja i tarifa prema agencijama, prodajnim office-ima, te pruža usluge rezervacija i prodaju dokumenata;

Putem telekomunikacione veze „Sita“ ostvaruje se veza Lufthansa sistema i biroa Društva i ista se koristi za slanje sita poruka koje sadrže operativne podatke i sve promjene koje su neophodne za aerodromske službe i njihovu komunikaciju sa avio kompanijama.

odnose se na kamate na deponovana sredstva kod Hypo Alpe Adria Bank d.d. Mostar, po osnovu oročenog depozita u iznosu od 5.000.000 KM. Prihodi od redovnih i zatezних kamata iznosili su 10.453 KM.

Ostali prihodi iskazani u iznosu od 5.809.560 KM, u odnosu na prethodnu godinu manji su za 39,62 %. Ove prihode u najvećem dijelu, u iznosu od 4.817.056 KM, čine prihodi od donacija, subvencija i kompanzacija, dok se preostali odnose na prihode od otpisanih obaveza u iznosu od 773.324 KM, naplaćana prethodno otpisana potraživanja u iznosu od 59.544 KM, prihodi iz ranijih godina 37.911 KM i ostali prihodi po raznim osnovama 121.725 KM.

U okviru prihoda od donacija, subvencija i kompanzacija, najveći su prihodi od donacija u iznosu od 4.500.000 KM, prihodi od subvencija iznosili su 293.179 KM, a prihodi od doniranih stalnih sredstava 23.877 KM.

Prihodi od donacija odnose se na doznačena sredstva iz Budžeta Federacije BiH, prikupljena po osnovu naplaćene putničke takse – naknade za razvoj i unapređenje avio prometa u BiH, prema Odluci Vlade Federacije BiH, iz 2005. godine.

U vezi sa navedenom odlukom, Vlada Federacije BiH je u martu 2009. godine donijela Odluku o dinamici prebacivanja i namjeni finansijskih sredstava prikupljenih po osnovu putničke takse – naknade za razvoj i unapređenje avio prometa u Federaciji BiH za 2009. godinu. Prema istoj Odluci, sredstva će biti iskorištena u svrhu otplate obaveza po osnovu ugovora o finansijskom leasingu dva aviona ATR 72-212 i obaveza po osnovu ugovora o dugoročnom sanacionom kreditu. U skladu sa Odlukom, resorno Federalno ministarstvo prometa i komunikacija je dva puta mjesečno dostavljalo podatke o prikupljenim sredstvima po navedenom osnovu, na osnovu kojih je Društvo istom ispostavljalo fakture koje su uredno izmirivane.

Prihodi od subvencija u iznosu od 293.179 KM odnose se na sredstva doznačana od JP „Aerodrom“ Tuzla po osnovu subvencija za obavljene letove iz Tuzle, po ugovoru.

Prihodi od otpisanih obaveza iskazani su u iznosu od 773.324 KM. Najveći dio u iznosu od 623.647 KM odnosi se na otpisane obaveze Federalne direkcije za civilnu avijaciju, po osnovu neplaćene putničke takse – naknade za razvoj i unapređenje avio prometa, na osnovu Odluke Vlade Federacije BiH, br: 189/09, od 12.03.2009. godine. Preostali prihodi po ovom osnovu odnose se na oprihodovane obaveze starije od pet godina, po prijedlogu popisne komisije, o čemu su donesene odgovarajuće odluke. Radi se o neizmirenim obavezama prema turističkoj zajednici, neplaćenju naknadi za eksploataciju šuma i neizmirenim obavezama prema dobavljačima.

Naplaćena prethodno otpisana potraživanja iznose 59.544 KM. U okviru istih, najveća su naplaćena potraživanja od Košarkaškog saveza BiH u iznosu od 54.019 KM.

4.11 Rashodi

U finansijskim izvještajima iskazani su rashodi u ukupnom iznosu 39.499.071 KM i u odnosu na prethodnu godinu veći su za 37,87 %. Struktura iskazanih rashoda je slijedeća:

	01.01. - 31.12.2009.	01.01. - 31.12.2008.
RASHODI	39.499.071	28.648.594
Operativni rashodi	34.817.710	23.336.567
Finansijski rashodi	3.918.282	4.897.196
Rashodi od ostalih aktivnosti	763.079	414.831

Operativni rashodi u iznosu 34.817.710 KM, u odnosu na prethodnu godinu veći su za 49,19% i odnose se na slijedeće troškove poslovanja:

OPERATIVNI RASHODI	01.01. - 31.12.2009.	01.01. - 31.12.2008.
Materijalni troškovi	8.550.599	6.267.787
Utrošene sirovine i materijal	1.190.580	760.290
Utrošena energija	7.289.371	5.407.661
Otpis sitnog inventara, ambalaža i auto guma	70.648	99.836
Amortizacija	1.758.847	1.648.879
Troškovi primanja zaposlenih	3.815.203	3.236.384
Bruto plaće	3.429.336	2.844.533
Ostali troškovi zaposlenih	385.867	391.581
Troškovi usluga	8.567.165	4.269.162
Razni troškovi poslovanja	12.125.896	7.831.345
Aerodromski troškovi (handling/landling), troškovi preleta i dr.	9.703.457	5.969.849
Troškovi osiguranja	900.827	545.845
Putni troškovi	421.422	312.395
Ugovori o djelu, povremeni i privremeni poslovi	218.399	292.143
Naknade članovima NO i Odbora za reviziju	79.404	70.463
Bankarske usluge	235.780	113.929
Doprinosi, članarine i dr. davanja	238.641	121.200
Porezi koji ne zavise od finansijskog rezultata	190.373	238.559
Izdaci za ostala materijalna prava zaposlenih	96.109	127.223
Troškovi reprezentacije	41.484	39.739
Rezervisanja za rizike i troškove-obaveze	-	83.010
Ukupno	34.817.710	23.336.567

Materijalni troškovi iskazani u iznosu 8.550.599 KM su za 36,42 % veći u odnosu na prethodnu godinu. Ove troškove u najvećem dijelu čini utrošena energija, u okviru kojih se 7.211.809 KM odnosi na utrošeno gorivo za avione.

Troškovi primanja zaposlenih iskazani su u iznosu 3.815.203 KM, i veći su za 17,88% u odnosu na prethodnu godinu. Ove troškove čine bruto plaće zaposlenih u iznosu 3.429.336 KM i ostali troškovi zaposlenih u iznosu 385.867 KM.

Obračun plaća regulisan je Pravilnikom o radu prednika Društva, koji kao ni Pravilnik o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji nije u potpunosti usklađen sa stvarnim potrebama, shodno važećoj zakonskoj regulativi. I kao takav, Pravilnik o radu nije se poštovao. Nadzorni odbor nije donio Odluku o visini koeficijenata za svako radno mjesto, a generalni direktor osnovicu za obračun. Ni obračun dodataka na plaću nije se vršio u skladu s propisanim dodacima na osnovnu plaću, jer za iste nisu određeni koeficijenti. Obračun plaća i dodataka na plaću vršio se na osnovu pojedinačnih ugovora o radu, u kojima su plaće ugovorene u fisknim iznosima, uključujući i dodatke na osnovnu plaću (prekovremeni rad, noćni rad i sl.). U ugovorima, osim za generalnog direktora, nisu opisani radni zadaci (dužnosti i odgovornosti) zaposlenika za radna mjesta koja obavljaju.

Društvo nije uskladilo opće akte iz oblasti radnih odnosa i po osnovu primjene Zakona o plaćama i drugim materijalnim pravima članova organa upravljanja institucija u FBiH i javnim preduzećima u većinskom vlasništvu Federacije BiH. ("Sl. novine FBiH", broj: 12/09). Ugovor o radu generalnog direktora nije usaglašen sa Zakonom. Na osnovu prethodne saglasnosti resornog ministarstva, Odlukom Nadzornog odbora od 24.06.2009. godine, mjesečna plaća Generalnom direktoru utvrđena je u iznosu od 4,8 prosječnih mjesečnih neto plaća isplaćenih u Federaciji BiH u prethodna tri mjeseca, što je u skladu sa naprijed navedenim Zakonom. Međutim, Ugovorom o radu definisano je da će osnovna plaća Generalnog direktora iznositi 4,8 prosječnih mjesečnih neto plaća isplaćenih u Federaciji BiH u prethodna tri mjeseca, da će se ista uvećati za minuli rad i porez na dohodak i da tako uvećana predstavlja neto plaću. Obračunata plaća prema takvom ugovoru premašuje pet prosječnih mjesečnih neto plaća isplaćenih u Federaciji u prethodna tri

mjeseca. Kao primjer, navodimo plaću za juli 2009. godine, isplaćenu u iznosu od 4.260 KM, dok je pet prosječnih mjesečnih neto plaća isplaćenih u Federaciji BiH u prethodna tri mjeseca iznosilo 3.975 KM.

Prosječno isplaćena neto plaća u 2009. godini iznosila je 1.569 KM. Najniža plaća isplaćena je u iznosu 529 KM, a najviša u iznosu 6.232 KM. Najviša plaća isplaćena je članu letačke posade, sa kojima su zaključene osnovne plaće u fiksnom iznosu od po 4.500 KM i uz dodatke na plaću.

U ugovorima letačkog osoblja utvrđeni su i dodaci na njihovu plaću, koji nisu regulisani Pravilnikom o radu. Ovi dodaci, kao posebna naknada, obračunavaju se po svakom satu leta i za svaku rotaciju. Obračun naleta (prekovremenog rada letačkog osoblja) je dosta složen i obuhvata 16 osoba, ali se isti ne dostavlja blagovremeno, radi čega se ova naknada isplaćuje retroaktivno. U računovodstvu se ne vodi analitički evidencija troškova po vrsti i mjestu troška, jer se svi ovi dodaci, prekovremeni i noćni rad, stand by i druge naknade knjiže na neto plaćama.

Dva lica uposlena u predstavništvu Društva u Istanbulu ne vode se na spisku zaposlenika. Radi se državljanima BiH upućenim na rad u inostranstvu po odlukama i ugovorima. Isplata plaća i naknada za iste vrši se preko blagajne, a pripadajući porez i doprinosi prema mjestu rada i propisima Republike Turske.

Plaće, naknade i kirije za ove uposlenike u ukupnom iznosu od 86.680 KM knjižene su na poziciju „Ostala materijalna prava zaposlenih“, a porezi i doprinosi u iznosu od 20.917 KM na poziciju „Premije osiguranja lica“. Troškovi toplog obroka, regresa i prevoza evidenirana su na pripadajuća konta zajedno sa ostalim uposlenicima.

Ostali troškovi zaposlenih odnose se na naknade za topli obrok u iznosu od 282.449 KM, regres za godišnji odmor u iznosu 32.687 KM i naknada za prevoz u iznosu od 70.731 KM, koji su isplaćeni u skladu s važećim propisima i vlastitim odlukama.

Troškovi usluga u iznosu od 8.567.165 KM za 100,67 % veći su u odnosu na prethodnu godinu. Ove troškove čine usluge održavanja opreme u iznosu 3.191.714 KM, transportne usluge u zračnom prometu u iznosu 2.217.456 KM i ostale vanjske usluge u iznosu 2.073.584 KM. Usluge održavanja opreme uglavnom se odnose na avione, usluge u zračnom prometu na učešće ostalih avio kompanija u prodatim avio dokumentima (tzv. proradni dio), a ostale vanjske usluge, u najvećem dijelu, u iznosu od 1.446.895 KM čine troškovi rezervacionih sistema (Lufthansa, Amadeus, IATA). U okviru istih, usluge predstavnika u inostranstvu (tzv. Stejšn menadžeri) u iznosu 189.696 KM, usluge hotelskog smještaja letačkog osoblja u iznosu od 203.493 KM.

U okviru troškova usluga iskazane su i zakupnine u iznosu od 739.987 KM. Najveći dio u iznosu od 552.633 KM odnosi na zakup dva avio motora, nabavljena putem operativnog lizinga za avione ATR 72. Ostale zakupnine u najvećem dijelu odnose se na zakup prostora u poslovnoj zgradi „Energoinvest“-a, JP „Međunarodni aerodrom Sarajevo“ i predstavništva u Istanbulu.

Razni troškovi poslovanja u iznosu od 12.125.896 KM najznačajniji su troškovi poslovanja. U odnosu na prethodnu godinu veći su za 55 % i čine 1/3 operativnih rashoda. U okviru istih najveći su troškovi korištenja i usluga aerodroma (handling/landing) u iznosu 6.540.695 KM, troškovi preleta aviona i navigacija u iznosu 2.825.499 KM i troškovi osiguranja u iznosu 900.827 KM.

Na istoj poziciji iskazani su i ugovori o djelu i ugovori privremenim i povremenim poslovima u iznosu od 218.399 KM, a odnose se na ugovore o djelu po raznim osnovama (piloti, stjuardese, prevodioci i sl.). Prilikom zaključivanja ugovora nije poštivan član 136. Zakona o radu, obzirom da su ugovori o djelu zaključeni znatno duže od propisanih 60 dana, neki duže od godinu dana. Najveći dio, u neto iznosu 129.085 KM, odnosi se na ugovore o djelu zaključene sa dva pilota, ino državljanina. Ugovorima je utvrđena mjesečna naknada u iznosu od po 4.500 EUR, a od 01.06.2009. godine po 4.200 EUR, te pripadajuće dnevnice i smještaj. Smještaj je obezbijeđen u Sarajevu, za koji se plaća mjesečna zakupnina u iznosu od 550 KM po jednom licu. Iako nisu ugovoreni, za ista lica plaćeni su i svi režijski troškovi stana u iznosu od 2.975 KM. Isplate režijskih troškova i dnevnica vršene su preko blagajne, a ugovorena naknada i troškovi zakupa stana bezgotovinski.

Prilikom isplate mjesečnih naknada ovim licima obračunati su i uplaćeni pripadajući porezi i doprinosi, ali da na isplaćene dnevnice, zakup i režijske troškove:

- **nisu obračunati i uplaćeni pripadajući porezi i doprinosi u skladu s Zakonom o porezu na dohodak („Sl. novine Federacije BiH“ broj: 10/08), obzirom da se radi o ino licima koji nisu uposlenici Društva, a koji su boravkom dužim od 183 dana stekli status rezidenta;**

Provedenom revizijom utvrdili smo da su:

- **od ukupno 40 ugovora o djelu, za 14 ugovora isplate vršene preko blagajne, u gotovom novcu tokom cijele godine, što nije u skladu sa članom 71. stav 1 Zakona o porezu na dohodak.**

Isplaćene naknade članovima Nadzornog odbora iznosile su 40.860 KM. Za dva člana Nadzornog odbora, državljanina Republike Turske, od kojih jedan obavlja i funkciju izvršnog direktora, isplata je vršena preko blagajne. Na isplaćene iznose obračunat je i uplaćen pripadajući porez na dohodak i podnesena prijava poreza na dohodak od samostalne djelatnosti za nerezidenta, bez JMB poreznog obveznika, koja je kao takva zaprimljena u nadležnoj Poreznoj upravi.

Za strana lica angažovana po ugovorima o djelu i članove Nadzornog odbora strateškog partnera Društvo nije podnijelo prijavu za registraciju stranaca u sistem Porezne uprave prema članu 5. Pravilnika o dodjeljivanju identifikacionih brojeva i poreznoj registraciji poreznih obveznika na teritoriji Federacije BiH („Sl. novine Federacije BiH“ br: 39/02, 1/03, 11/04, 2/10) i za uplatu doprinosa prema članu 6. Pravilnika o podnošenju prijave za upis i promjene upisa u jedinstveni sistem registracije, kontrole i naplate doprinosa.

Stranim licima imenovanim na funkcije izvršnih direktora, letačkom osoblju i drugim licima angažovanim ispred strateškog partnera na održavanju i opsluživanju aviona bez ugovora, putem blagajne isplaćene su naknade ličnog dohotka i dnevnice u ukupnom iznosu od 165.795 KM. Ove isplate koje u biti predstavljaju troškove (plaće i naknade) evidentirane su kao akontacije. Sa poreznog aspekta, ni ova lica nisu prijavljena, niti je na navedeni iznos obračunat i uplaćen porez na dohodak u visini od 10 %, kao i pripadajući doprinosi nakon sticanja statusa rezidenta Federacije BiH.

Finansijski rashodi iskazani u iznosu od 3.918.282 KM za 19,99 % manji su u odnosu na prethodnu godinu. Najveći su rashodi po osnovu kamata na kredite u iznosu od 1.907.486 KM, negativne kursne razlike iznose 1.938.947 KM i ostali finansijski rashodi 71.849 KM. U okviru rashoda po osnovu kamata na kredite, najveće su kamate Hypo Alpe Adria Leasing po osnovu finansijskog leasinga dva aviona ATR 92, u iznosu 1.404.066 KM i kamate po dugoročnom kreditu Hypo Alpe Adria Bank u iznosu 483.918 KM.

Ostali rashodi iskazani su u iznosu od 761.188 KM. Najveći se odnose na ispravku vrijednosti nenaplaćenih potraživanja od agenata i drugih pravnih lica, u iznosu od 431.703 KM, koja su na prijedlog popisne komisije prenesena na sumnjiva i sporna. Radi se potraživanjima po osnovu prodatih karata koja nisu naplaćena u roku od jedne godine. Odluku o prenosu na sumnjiva i sporna i ispravci potraživanja donio je generalni direktor, a u vezi sa odlukom Nadzornog odbora o odobravanju ograničenih aktivnosti, od 26.02.2010. godine.

Preporuke:

Dosljedno i u potpunosti poštovati Zakon o plaćama i drugim materijalnim pravima članova organa upravljanja institucija u Federaciji BiH i javnim preduzećima u većinskom vlasništvu Federacije BiH.

Donijeti vlastiti Pravilnik o radu, usaglašen sa Zakonom o porezu na dohodak i Zakonom o plaćama i drugim materijalnim pravima članova organa upravljanja institucija u Federaciji BiH i javnim preduzećima u većinskom vlasništvu Federacije BiH i isti dosljedno i u potpunosti poštivati.

Isplate po svim osnovama vršiti uz dosljednu primjenu Zakona o porezu na dohodak.

Ugovore o djelu zaključivati u skladu sa Zakonom o radu.

Podnositi prijavu za registraciju stranaca prema Pravilniku o dodjeljivanju identifikacionih brojeva i poreznoj registraciji poreznih obveznika na teritoriji Federacije BiH i Pravilniku o podnošenju prijave za upis i promjene upisa u jedinstveni sistem registracije, kontrole i naplate doprinosa.

4.12 Finansijski rezultat

Gubitak u 2009. godini u iznosu od 12.304.989 KM šest puta je veći od iskazanog gubitka u prethodnoj godini. Gubitak od operativne aktivnosti bio je još veći i iznosio je 15.974.612 KM. Prema podacima sa kojima raspolažu u Društvu, 2009. godina je najteža godina u historiji zračnog prometa. Gubici su poražavajući za mnoge avio prijevoznike. Negativan uticaj svjetske ekonomske krize i recesije, te loše stanje u avioindustriji, prema izjavama odgovornih i navodima u Izvještaju o radu, uticali su na pad broja putnika i prihoda. U kompletnom lancu avio prometa posljedice krize nisu raspoređene u istom omjeru. Aerodromi povećavaju cijene svojih usluga, cijene goriva su visoke, na svakom aerodromu cijena je različita. Stalna i velika otkazivanja redovnih letova doprinose slabijoj popunjenosti, izazivaju nesigurnost i nepovjerenje u same avio kompanije. Odliv putnika, iz bilo kojeg razloga, jedan je od najvećih rizika poslovanja i loše popunjenosti na destinacijama Društva.

Mi se možemo složiti sa navedenim konstatacijama, ali smatramo da su na rezultate poslovanja i iskazani gubitak u značajnoj mjeri uticali i subjektivni faktori. Uprava i organi upravljanja nisu poduzeli potrebne aktivnosti kojima bi se bar djelimično sanirale posljedice krize, stvorili preduslovi za efikasnije poslovanje i iskazao manji gubitak.

Proces nove reorganizacije još uvijek nije okončan, niti je Društvo u značajnom dijelu uredilo svoje kontrolne aktivnosti, politike i procedure rada i postupanja svih uposlenih. Nije donesen Pravilnik o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji, a ni ostali važniji akti. U prethodnoj godini kada su letovi obavljani sa dva aviona tipa ATR 72, gubitak je bio 2.048.227 KM, a u 2009. godini, u kojoj je uključen i još jedan veći avion, gubici su značajno povećani. Uključivanje u flotu trećeg aviona i otvaranje novih destinacija, bez prethodno izvršene adekvatne analize i ispitivanja tržišta, u značajnoj mjeri uticali su povećanje troškova. Zbog nedovoljnog broja putnika i nerentabilnosti, ukinute su novootvorene destinacije za Prag, Berlin i Podgoricu.

Stanje je i dalje složeno i teško, evidentan je pad prometa putnika, poslovanje je opterećeno velikim obavezama. U ovakvoj situaciji, bez većeg angažmana Uprave i organa upravljanja, ali i veće finansijske podrške osnivača i redovne isplate ličnih primanja uposlenicima, biće teško zadržati postojeće i privući stručne i školovane kadrove.

4.13 Sudski sporovi

Prema podacima nadležne službe, protiv Društva se vodi 15 sudskih sporova, u ukupnoj vrijednosti od 1.101.097 KM. Osnov tužbi su neizmirene obaveze, naknade štete i neisplaćene plaće iz ranijeg perioda. Istovremeno, Društvo je tužilo i vodi 10 sporova protiv pravnih i fizičkih lica u vrijednosti od 337.347 KM. Osnov pokrenutih tužbi su nenaplaćena potraživanja i neopravdane akontacije.

4.14 Nabavke

Društvo nije donijelo plan nabavki za 2009. godinu, a ni vlastiti akt o javnim nabavkama, već je preuzelo Pravilnik o javnim nabavkama svog prednika, preduzeća „Air Bosna“ iz 2006. godine. Društvo nije provodilo nabavke prema važećim propisima o javnim nabavkama, obzirom da Zakonom o javnim nabavkama BiH, u okviru djelatnosti javnih preduzeća za koje je obavezna njegova primjena, a ni Listom ugovornih organa po kategorijama, nije obuhvaćen zračni promet, osnovna djelatnost koju Društvo obavlja.

Neovisno o naprijed navedenom, mi smatramo da Uprava, u cilju efikasnosti i zaštite imovine donese vlastiti akt o nabavkama i da o provedenim nabavkama redovno izvještava Nadzorni odbor i Odbor za reviziju.

Preporuka:

Radi efikasnosti u trošenju javnih sredstava i zaštite imovine, donijeti vlastiti akt o nabavkama, sačinjavati izvještaje o nabavkama i iste dostavljati Odboru za reviziju i Nadzornom odboru.

5. KOMENTAR

Društvo je u ostavljenom roku dostavilo komentar na Nacrt izvještaja o reviziji finansijskih izvještaja, broj: 08-106-05/10, od 26.04.2010. godine, uz koji je priložilo i dodatnu dokumentaciju.

U komentaru se navode razlozi i daju dodatna pojašnjenja vezana za konstatovane nepravilnosti u nalazu i kvalifikacije u mišljenju.

Prihvatili smo dokumentaciono opravdane dokaze i sve što je imalo realnu osnovu za korekciju uključili smo u konačan Izvještaj.

I ovim putem zahvaljujemo se rukovodnom osoblju i uposlenicima na izuzetno korektnom odnosu i punoj saradnji.

**Rukovodilac Sektora
za finansijsku reviziju javnih preduzeća**
Ismeta Junuzović, dipl.oec.

Voda tima
Sead Čorbo, revizor za finansijsku reviziju, dipl.oec.
Član tima
Nidheta Mlivić, revizor za finansijsku reviziju, dipl.oec.